

**Ewaluacja okresowa Rządowego Programu Fundusz
Inicjatyw Obywatelskich na lata 2021-2030 (NOWEFIO)
priorytety 2 i 3**

Raport końcowy

Autorzy raportu:
Jarema Piekutowski
Magda Szostakowska
Agnieszka Szczurek

Warszawa, 20 kwietnia 2023 r.

SPIS TREŚCI

Słowniczek skrótów	3
Streszczenie wykonawcze	4
Wstęp	6
Opis Programu i kontekstu badania	6
Cele badania	9
Metodologia	11
WYNIKI	15
Wprowadzenie. Zrealizowane projekty	15
Profil projektu – Priorytet 2.	18
Profil projektu – Priorytet 3	21
Stopień osiągnięcia wskaźników Programu NOWEFIO 2021-2030	23
Wskaźniki w Programie NOWEFIO	23
Wskaźniki celu szczegółowego 1	24
Wskaźniki celu szczegółowego 2	26
Najważniejsze wnioski	28
Czynniki wewnętrzne i zewnętrzne oddziałujące na Program NOWEFIO	30
Najczęściej wskazywane czynniki	30
Siła oddziaływania czynników	31
Najważniejsze wnioski	32
Rozwiązania wzmacniające lub ograniczające wpływ	32
Ocena poziomu realizacji idei/zadań strategicznych w projektach	34
Ocena osiągnięcia efektów	34
Wizerunek i sytuacja organizacji a projekty	38
Dobro wspólne w projektach	40
NOWEFIO a wpływ na decyzje władz publicznych	42
Najważniejsze wnioski	45
Tabela rekomendacji	48
ZAŁĄCZNIKI	52
Metodologia	52
Trudności w badaniu	57

Słowniczek skrótów

- * AG – Affinity Group, wywiad grupowy
- * BDL – Bank Danych Lokalnych
- * CATI – ankieta telefoniczna (ang. *computer-assisted telephone interview*)
- * CAWI – ankieta online (ang. *computer-assisted web interview*)
- * FIO – Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
- * GUS – Główny Urząd Statystyczny
- * IDI – wywiad pogłębiony
- * NGO – organizacja pozarządowa / organizacje pozarządowe (ang. *non-governmental organization(s)*)
- * NIW – Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
- * NOWEFIO – Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2021-2030
- * P2 – Priorytet 2 Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2021-2030
- * P3 – Priorytet 3 Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2021-2030
- * PROO – Rządowy Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich

Streszczenie wykonawcze

Badanie Programu NOWEFIO priorytet 2 i 3 zrealizowano w oparciu o zróżnicowaną metodologię: warsztat startowy, ankieta mix-mode (CAWI/CATI), affinity group. Badanie ilościowe zrealizowano na wyczerpującej próbie podmiotów, beneficjentów NOWEFIO które wykonały projekty w 2021 roku.

Zrealizowane projekty

W 2021 roku w ramach Programu NOWEFIO podpisano 235 umów na realizację projektów, które zaplanowane były do realizacji i zakończone zostały w tymże roku. W niektórych regionach liczba dofinansowanych projektów (opolskie, lubuskie, świętokrzyskie) jest znacząco mniejsza (także w porównaniu z ogólną liczbą organizacji na danym terenie, a w dużej mierze także z liczbą złożonych wniosków). Jest to tendencja trwała (występująca także w FIO 2014-2020), co nie jest zgodne z promowaną w projekcie zasadą dywersyfikacji regionalnej. Ponadto większość realizatorów projektów to organizacje, które powstały przed 2015 rokiem, podczas gdy Program zakłada przede wszystkim skierowanie dofinansowania dla organizacji młodych i nieposiadających dużego doświadczenia.

W ramach Priorytetu 2 zrealizowano 220 projektów, najczęściej dotyczących zwiększenia aktywności obywatelskiej. Najmniej popularne są projekty z zakresu edukacji obywatelskiej i edukacji prawnej. Projekty w ramach tego Priorytetu były skierowane głównie do dorosłych i młodzieży, a stosunkowo najrzadziej do dzieci, choć wsparcie skierowane do tej grupy (zwłaszcza w kontekście popandemicznych deficytów) rekomendowane było w ewaluacji programu FIO 2014-2020 (poprzedzającego NOWEFIO).

W ramach Priorytetu 3 zrealizowano 15 projektów. Najczęściej dotyczyły one konsultacji publicznych, debat publicznych oraz wizerunku organizacji pozarządowych w przestrzeni publicznej. Dominowały działania edukacyjne. Organizacje biorące udział w Prioryecie 3 deklarują, iż działania te są trudne. Wymagają one specjalizacji w obszarze partycypacji publicznej, innych kompetencji niż w przypadku projektów z Priorytetu 2. Brak wzajemnego zaufania podmiotów społeczeństwa obywatelskiego i władz lokalnych jest również jednym z problemów. Twórcy Programu dążyli do wspierania działań prowadzących do stworzenia trwałych rozwiązań instytucjonalnych, ale osiągnięcie wskaźników w tym zakresie jest zagrożone. Należy przemyśleć stan partycypacji publicznej i sposoby jej wspierania, a może nawet utworzyć osobny program w tym zakresie. Dla poprawy sytuacji należy rozważyć wyższe dofinansowanie Priorytetu 3 i/lub określenie kryteriów strategicznych tak, by promowane były projekty tworzące trwałe rozwiązania instytucjonalne w zakresie partycypacji publicznej.

Osiągnięcie celów projektów i ich efekty

Analiza wskaźników Programu wskazuje na zagrożenie dla realizacji niektórych z nich, szczególnie w zakresie partycypacji publicznej oraz liczby wolontariuszy i partnerstw. Zaleca się modyfikację niektórych wskaźników.

Realizowane projekty w ramach Priorytetu 2. przyczyniły się do zwiększenia spójności społecznej i poprawy relacji w społecznościach lokalnych, ale miały mniejszy wpływ na wolontariat i rozwiązanie problemów lokalnych. Należy zatem wzmocnić działania w zakresie wolontariatu i szukać nowych metod pracy z wolontariuszami. W ramach Priorytetu 3. osiągnięto dość skromne efekty w zakresie zwiększania obecności organizacji obywatelskich w życiu publicznym. Należy kontynuować i intensyfikować działania informacyjne wśród samorządów, by stawały się partnerem dla działań NGO i innych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego.

Zbiorcza analiza danych Programu NOWEFIO pokazuje, że najtrudniej jest osiągnąć efekty związane z partycypacją publiczną i wpływem obywateli na władzę. Realizowane projekty przyczyniały się natomiast do zwiększenia zaufania społecznego do organizacji oraz poprawy wizerunku organizacji w otoczeniu.

Problemem NGO i innych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego jest ciągle brak stabilności finansowej, a możliwość przeznaczenia środków na rozwój instytucjonalny jest często niewykorzystywana. Zaleca się rozważenie przyznania możliwości przeznaczenia środków na rozwój instytucjonalny w wysokości np. 15%.

Wpływ czynników zewnętrznych i wewnętrznych

W zakresie wpływu czynników na realizację projektów NOWEFIO, respondenci częściej wskazywali czynniki pozytywne, takie jak zaangażowanie uczestników i komunikacja z nimi. Do negatywnych czynników należała pandemia COVID-19 i niewystarczające zaangażowanie samorządów. Kluczową rolę w projektach odgrywa budowa relacji z uczestnikami i zgodność projektów z ich potrzebami. W projektach należy położyć nacisk na angażowanie uczestników na etapie planowania a nie tylko na etapie realizacji. Warto zapewnić wsparcie szkoleniowe dla wnioskodawców w tym zakresie. Respondenci zasygnalizowali również potrzebę poprawy kompetencji w zakresie rozliczania i organizacji pracy.

Dobro wspólne i partycypacja publiczna

Analiza pokazuje, że dobro wspólne jest ważnym pojęciem w projektach i że NOWEFIO przyczynia się do jego realizacji. Pojęcie to może być rozumiane jako „każdy odnawialny zasób zarządzany kolektywnie w sposób uwzględniający równy dostęp i użytkowanie oraz zrównoważone utrzymanie”¹. Jednak, przeszkodą w jego realizacji jest brak zaufania między podmiotami społeczeństwa obywatelskiego a władzami lokalnymi oraz polaryzacja społeczna. Dlatego warto kontynuować działania na rzecz dobra wspólnego w Programie. Kategoria dobra wspólnego, mimo że nieostra, jest intuicyjnie poprawnie rozumiana przez realizatorów. Warto upowszechniać jej rozumienie w ramach Akademii NIW.

Większość organizacji pozarządowych, które realizowały projekty w ramach Programu NOWEFIO, nie angażowała się po zakończeniu projektów w procesy decyzyjne na poziomie samorządu ani na poziomie centralnym. Badane organizacje rzadko podejmowały bezpośrednie działania zwiększające udział obywateli w życiu publicznym. Warto rozważyć nową formułę działania w zakresie partycypacji publicznej, opartą na reprezentatywnej diagnozie, która nie zrzucałaby całej odpowiedzialności za partycypację publiczną na podmioty społeczeństwa obywatelskiego, wnioskując do Programu NOWEFIO.

Przyszłość Programu

Program NOWEFIO stanowi kontynuację FIO z lat 2014-2020, co jest jego zaletą w kontekście ciągłości. Ale także powtarza te same błędy i ma te same ograniczenia. Wskaźniki zaprojektowano również jako kontynuację wcześniej stosowanych, lecz bez wątplenia zmienia się kontekst społeczny, kondycja społeczna odbiorców oraz podmiotów wnioskujących do Programu NOWEFIO a także inne są możliwości i obciążenia, których doświadczają funkcjonujące organizacje pozarządowe. Dane pokazują, że Program pozwala osiągać efekty w podobnym kształcie i na podobnym poziomie jak w poprzedniej edycji. Okazują się one jednak niewystarczające, aby interwencja publiczna mogła spełnić pokładane w niej nadzieje. Konieczne jest przemyślenie niektórych wskaźników, ale także polityki naborów i kryteriów dostępu. Widać bowiem, że organizacje rutynowo podchodzą do wnioskowania i składają sztapowe projekty, podobne do wcześniej realizowanych pomysłów. Warto więc premiować takie typy interwencji, które rzeczywiście przelożą się na efekty będące założeniem Programu. Szczególnie dotyczy to kwestii zawartych w Priorytecie 3.

¹ Prandecki K., Dobro wspólne a zrównoważony rozwój, „Optimum. Studia ekonomiczne” 4 (82) 2016, str. 59.

Wstęp

Ośrodek Ewaluacji przedstawia raport końcowy z badania pn. „Ewaluacja okresowa Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2021-2030 (NOWEFIO) priorytety 2 i 3”.

Raport zawiera wyniki jakościowej i ilościowej części badania. Na ich podstawie zostały sformułowane wnioski i rekomendacje dotyczące stopnia wdrażania Programu oraz czynników, które na to wpływają.

Badanie zostało przeprowadzone **od stycznia do kwietnia 2023** roku przy użyciu różnych metod. Za jego realizację odpowiadały następujące osoby: Jarema Piekutowski, Magdalena Szostakowska, Agnieszka Szczurek, Marta Jeleń, Małgorzata Leszczyńska.

W ewaluacji brali udział – jako respondenci – przedstawiciele podmiotów realizujących projekty w ramach NOWEFIO w 2021 roku, przedstawiciele NIW i eksperci.

Zespół Ośrodka Ewaluacji dołożył wszelkich starań, by raport był rzetelny i użyteczny. Mamy nadzieję, że wprowadzane na jego podstawie zmiany będą korzystne dla beneficjentów i odbiorców Programu, dla ogółu społeczeństwa obywatelskiego, a także dla Narodowego Instytutu Wolności.

*Wszystkim respondentom składamy serdeczne podziękowania za udział w badaniu,
poświęcony nam czas i gotowość do dzielenia się opiniami.*

Dziękujemy również NIW za współpracę i pomoc w organizacji badania.

Ośrodek Ewaluacji

Opis Programu i kontekstu badania

Niniejsze badanie ewaluacyjne ma na celu określenie stopnia, w jakim zakończone projekty, dofinansowane w ramach priorytetów 2. i 3. Programu NOWEFIO w roku 2021, przyczyniły się do osiągnięcia celów Programu oraz ocenę wpływu czynników zewnętrznych i wewnętrznych na osiągnięcie w projektach rezultaty.

Program NOWEFIO na lata 2021-2030 został przyjęty uchwałą nr 194/2020 Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 2020 r. Stanowi on kontynuację oferty programowej dla organizacji pozarządowych. Jego poprzednikami były programy Fundusz Inicjatyw Obywatelskich realizowane w latach 2005, 2007, 2008, 2009-2013 oraz 2014-2020. W założeniu ma realizować misję i zadanie państwa, jakim jest wspieranie budowy i rozwoju sektora obywatelskiego tak, by organizacje obywatelskie mogły skutecznie działać na rzecz dobra wspólnego. Program opiera się na diagnozie, wskazującej na szereg problemów i barier w działalności obywatelskiej, które mogą i powinny zostać zniwelowane dzięki działaniom NOWEFIO. Autorzy diagnozy wskazują na „błędne koło działań dla społeczności”: niechęć do podejmowania wspólnych działań powoduje rzadkie uczestnictwo Polaków w oddolnych inicjatywach społecznych. To z kolei przyczynia się do niewielkiej ilości doświadczeń społecznych i obywatelskich, co przekłada się na niskie umiejętności zorganizowanego działania, a brak tych umiejętności zniechęca do wspólnych działań. Bariery systemowe w zakresie partycypacji publicznej układają się z kolei w inne błędne koło: stopień otwarcia polskiego systemu politycznego jest niski, co powoduje niskie zaufanie obywateli do państwa, a więc także niskie poczucie sprawczości i wpływu na sferę publiczną. Z tego wynika rzadkie uczestnictwo w formach partycypacji publicznej,

co pociąga za sobą fakt, że politycy, wybierani przez obywateli, nie dokonują otwarcia systemu politycznego. W przerwaniu tych błędnych kół może pomóc interwencja publiczna, jaką jest Program NOWEFIO.

Z dokonanej w Programie diagnozy wynikają następujące główne wnioski²:

- * Wyzwaniem dla tradycyjnie rozumianego sektora obywatelskiego (tj. rozumianego jako sieć formalnych organizacji pozarządowych) jest fakt, iż coraz częściej tworzą się **nowe formy aktywności społecznej**, organizowane spontanicznie, oddolne, niesformalizowane i wykorzystujące social media.
- * W ostatnich latach maleje (jest niski) poziom zaangażowania obywateli w działalność NGO. Zmniejsza się baza członkowska podmiotów III sektora.
- * Organizacje pozarządowe od lat niezmiennie narzekają na niedostatek środków finansowych na działalność. W dużej mierze zależne są od środków z administracji publicznej. Wskazują także na trudności w pozyskiwaniu środków finansowych.
- * Zainteresowanie pozyskiwaniem dotacji z Funduszu Inicjatyw Obywatelskich jest od lat bardzo wysokie, a środki na jego realizację są ograniczone (mimo, że wzrosły).
- * Problemem sektora pozarządowego jest brak ciągłości, stabilności i przewidywalności finansowania, a co za tym idzie – niedostatek długoterminowego planowania strategicznego. Organizacje skupiają się na bieżących działaniach.
- * Istotnym czynnikiem utrudniającym działalność organizacji pozarządowych była pandemia COVID-19, która spowodowała zmodyfikowanie, ograniczenie lub zawieszenie działalności w przypadku części stowarzyszeń i fundacji.

Program NOWEFIO ma odpowiadać na zdiagnozowane problemy i przełamać wskazane w diagnozie błędne koła, przyczyniając się do częstszego uczestnictwa w oddolnych inicjatywach społecznych oraz w różnych formach partycypacji publicznej.

Celem głównym Programu NOWEFIO jest zwiększenie zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne przez poprawę samoorganizacji społecznej, wzrost znaczenia sektora obywatelskiego w życiu publicznym oraz wzmocnienie instytucjonalne sektora obywatelskiego w Polsce.

Cele szczegółowe NOWEFIO zostały zdefiniowane w następujący sposób:

1. Poprawa samoorganizacji społecznej
2. Wzrost znaczenia sektora obywatelskiego w życiu publicznym
3. Wzmocnienie instytucjonalne sektora obywatelskiego w Polsce

Oferty o dofinansowanie można złożyć w ramach następujących priorytetów:

1. Priorytet 1.: Mikroinicjatywy
2. Priorytet 2.: Organizacje obywatelskie na rzecz dobra wspólnego
3. Priorytet 3.: Organizacje obywatelskie w życiu publicznym
4. Priorytet 4.: Wzmocnienie kompetencji organizacji obywatelskich

Poniżej opisano priorytety objęte badaniem.

²Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030, str. 10.

Priorytet 2. Organizacje obywatelskie na rzecz dobra wspólnego

- W ramach priorytetu wspierana jest aktywność społeczna na rzecz dobra wspólnego obywateli działających w strukturach organizacji obywatelskich.

Priorytet 3. Organizacje obywatelskie w życiu publicznym

- W ramach priorytetu ma zwiększać się udział organizacji obywatelskich w życiu publicznym, w procesach kształtowania polityk publicznych i podejmowania decyzji, wspierania dialogu obywatelskiego, procesów konsultacji, tworzenia forum debaty publicznej, budowania potencjału organizacji poprzez kształtowanie wizerunku organizacji obywatelskich w przestrzeni publicznej.

Cele badania

Poniżej przedstawiamy cel główny ewaluacji oraz wynikające z niego cele szczegółowe.

Celem głównym badania jest określenie stopnia, w jakim zakończone projekty, dofinansowane w ramach NOWEFIO Priorytety 2. i 3., przyczyniły się do osiągnięcia celów programu, jak również ocena wpływu czynników zewnętrznych i wewnętrznych na osiągnięte w projektach rezultaty.

Określenie poziomu osiągnięcia wskaźników celu szczegółowego 1 i celu szczegółowego 2 NOWEFIO w zakończonych projektach dofinansowanych w ramach Priorytetów 2. i 3. NOWEFIO.

Ustalenie, jakie czynniki wewnętrzne i zewnętrzne oddziaływały na osiągnięte wartości wskaźników oraz siły i kierunku ich wpływu.

Cel główny został zoperacjonalizowany w postaci 2 celów szczegółowych, do których przyporządkowano pytania ewaluacyjne.

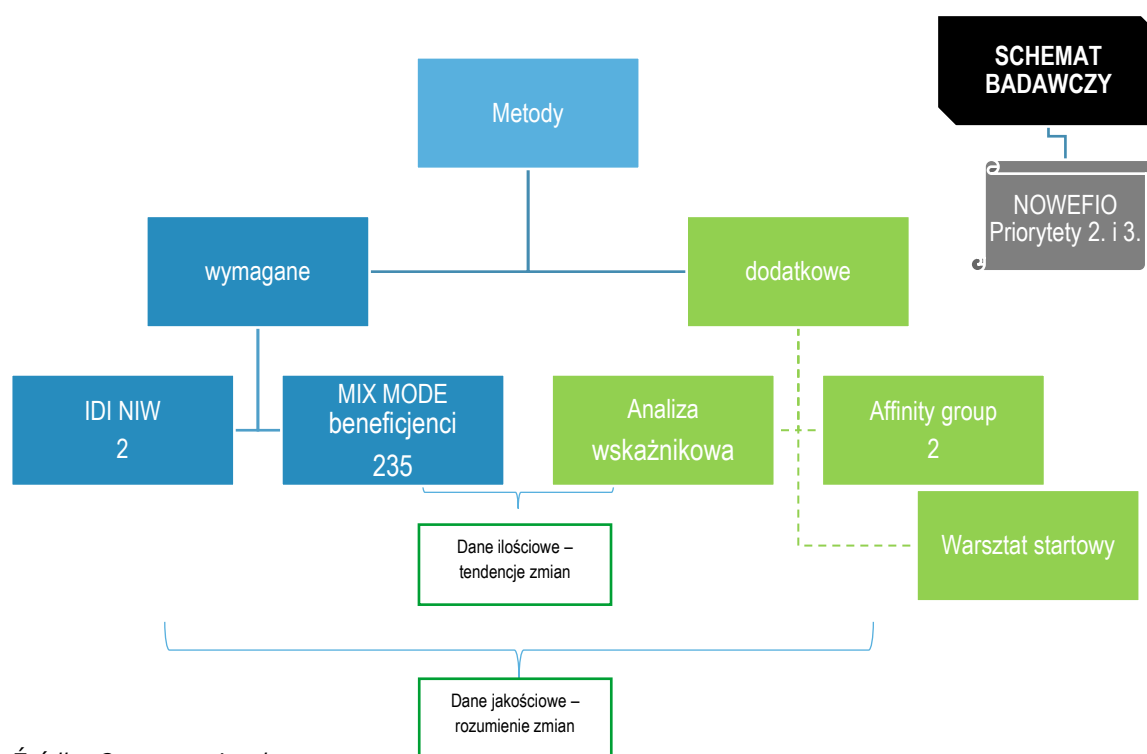
Cele szczegółowe	Pytania ewaluacyjne
Określenie poziomu osiągnięcia wskaźników celu szczegółowego 1 i celu szczegółowego 2 NOWEFIO w zakończonych projektach dofinansowanych w ramach priorytetów 2 i 3 NOWEFIO.	1.1 Jakie wartości wskaźników: a) „Liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadań”; b) „Liczba partnerstw zawartych na rzecz zadania realizowanego w ramach Programu”; c) „Liczba podmiotów/partnerów zaangażowanych przy realizacji zadania (poza wnioskodawcą)”; zostały osiągnięte w zakończonych projektach dofinansowanych w ramach priorytetu 2 NOWEFIO? 1.2 Jakie wartości wskaźników: a) Liczba zrealizowanych zadań mających na celu efektywne wykorzystanie narzędzi partycypacji publicznej; b) Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach) utworzonych w ramach bądź na skutek zadania; c) Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. konsultacji społecznych i inicjatyw lokalnych) zrealizowanych w ramach zadania; d) Odsetek podmiotów angażujących się w procesy decyzyjne (dotyczące ustaw, przepisów wykonawczych, prawa miejscowego, programów. itd.) rok po zakończeniu realizacji zadania;

	e) Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach), które działają trzy lata po zakończeniu realizacji zadania; zostały osiągnięte w zakończonych projektach dofinansowanych w ramach priorytetu 3 NOWEFIO? 1.3 Jaki jest odsetek organizacji, które w ramach realizacji zadania nawiązały współpracę z wolontariuszami? 1.4 Jaki jest odsetek organizacji, które zadeklarowały, że po zakończeniu realizacji zadania wzrosła liczba członków i/lub wolontariuszy pracujących na ich rzecz?
Ustalenie, jakie czynniki wewnętrzne i zewnętrzne oddziaływały na osiągnięte wartości wskaźników oraz siły i kierunku ich wpływu.	2.1 Jakie czynniki wewnętrzne (związane z organizacjami, które otrzymały dofinansowanie) miały wpływ na poziom osiągnięcia wskaźników? W jaki sposób te czynniki wpływają na możliwość osiągnięcia wskaźników? Jaka jest siła wpływu? 2.2 Jakie czynniki zewnętrzne (związane z warunkami, w których realizowane były zadania) miały wpływ na poziom osiągnięcia wskaźników? W jaki sposób te czynniki wpływają na możliwość osiągnięcia wskaźników? Jaka jest siła wpływu? 2.3 Jakie rozwiązania należałoby zastosować, aby wzmocnić oddziaływanie czynników pozytywnych i ograniczyć oddziaływanie czynników negatywnych?
Ocena jaki jest poziom realizacji idei/zadań strategicznych w projektach	Dodatkowe pytania dla priorytetu 2: 3.1 Czym jest kategoria dobra wspólnego realizowana w projektach? Jakie są przykłady dobra wspólnego w otoczeniu i przykłady działań na rzecz dobra wspólnego podejmowanych przez organizację? Jaki ma to wpływ na partycypację społeczną? 3.2 Czy w wyniku realizacji projektu poprawił się wizerunek organizacji w otoczeniu, zwiększyło się zaufanie społeczne? W jaki sposób to się wyraża? Dodatkowe pytania dla priorytetu 3: 3.3 W jaki sposób organizacje pozarządowe mogą wpływać na decyzje władz publicznych? 3.4 Jakie NGO stosują narzędzia, które zwiększają udział obywateli w życiu publicznym? W jakim stopniu ich stosowanie poprawia wizerunek NGO i sektora obywatelskiego?

Metodologia

W badaniu wykorzystano uzupełniające się wzajemnie ilościowe i jakościowe metody badawcze. Poniżej prezentujemy badanie w formie schematu graficznego i krótkiego opisu, zaś bardziej szczegółowy opis metodologii znajduje się w załączniku nr 1.

Rysunek 1. Schemat graficzny metodologii badania

Źródło: Opracowanie własne.

Warsztat startowy

W dniu 01.02.2023 r. przeprowadzono warsztat startowy z przedstawicielami instytucji zamawiającej badanie. Wzięły w nim udział następujące osoby:

- * pracownicy średniego szczebla NIW-CRSO, odpowiedzialni za wdrażanie Programu NOWEFIO (3 osoby: za-ca dyrektora NIW-CSRO Przemysław Jaśkiewicz, opiekun projektów z 2 priorytetu, opiekun projektów z 3 priorytetu),
- * pracownicy NIW-CRSO odpowiedzialni za wdrożenie ewaluacji (2 osoby: Ewa Dzielnicka, Konrad Burdyka),
- * realizatorki badania z OE (2 osoby: Magdalena Szostakowska, Agnieszka Szczurek).

Wywiady indywidualne

Przeprowadzono dwa indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami NIW:

1. Osoba zarządzająca instytucją – mająca meta perspektywę na sektor i wdrażania NOWEFIO – dyrektor

NIW-CSRO Wojciech Kaczmarczyk;

2. Osoba zarządzająca mająca meta perspektywę (horyzontalną) wdrażania NOWEFIO i synergicznie uzupełniających się innych interwencji NIW-CSRO – kierownik Biura Programów Horyzontalnych Stefan Kołucki.

Ankieta mixed-mode design (CAWI/CATI) z organizacjami wspartymi w Programie NOWEFIO

Zastosowana została technika mixed-mode design – połączenie techniki CAWI oraz techniki CATI. Technika CAWI służy gromadzeniu danych ilościowych za pomocą łącza internetowego. Respondent – postępując zgodnie ze wskazówkami ankiety – wypełnia ją samodzielnie. Po wypełnieniu ankiety i zatwierdzeniu wszystkich odpowiedzi dane przesyłane są elektronicznie na serwer, skąd później importowane są w postaci bazy danych.

Technikę CATI również charakteryzuje podejście ilościowe do zbierania danych, jednak zmienia się sposób, w jaki dane są pozyskiwane. Specyfiką techniki CATI jest kontakt z badanym, przy czym ankieter przeprowadza ankietę pozostając z respondentem w kontakcie telefonicznym.

Rysunek 2. Mixed-mode Design

Źródło: Opracowanie własne.

W ramach badania przeprowadzono łącznie **234** ankiety. Nie udało się dotrzeć do jednego realizatora projektu. Uznać należy dane za dane sprawozdawcze, gdyż mają charakter wyczerpujący.

Analiza wskaźnikowa Programu NOWEFIO

Wskaźniki są ważnym narzędziem w zarządzaniu strategicznym interwencją publiczną. Zadaniem ewaluacji NOWEFIO jest między innymi ocena stopnia wykonania przyjętych dla Programu wskaźników. Zbadano wartości wskaźników określonych w poniższej tabeli. Wskazuje ona też źródła danych, z których przy tym skorzystano.

Tabela 1. Źródła danych wykorzystane w ramach analizy

Wskaźnik	Propozycja wstępnego pytania kwestionariuszowego	Sposób obliczenia wskaźnika/ uwagi	Źródło
1. Liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadań	nie dotyczy	suma kolumny	raport z ankiety monitorującej, kolumna „Liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadania”
2. Liczba partnerstw zawartych na rzecz zadania realizowanego w ramach Programu	nie dotyczy	suma kolumny	raport z ankiety monitorującej, kolumna „Liczba partnerstw zawartych na rzecz realizacji zadania.”
3. Liczba podmiotów/partnerów zaangażowanych przy realizacji zadania (poza wnioskodawcą)	nie dotyczy	suma kolumny	raport z ankiety monitorującej, kolumna „Liczba podmiotów/partnerów zaangażowanych przy realizacji projektu (poza Oferentami)”
4. Liczba zrealizowanych zadań mających na celu	nie dotyczy	suma kolumny	raport z ankiety monitorującej, kolumna: „Liczba inicjatyw

Wskaźnik	Propozycja wstępnego pytania kwestionariuszowego	Sposób obliczenia wskaźnika/ uwagi	Źródło
efektywne wykorzystanie narzędzi partycypacji publicznej			w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. konsultacji społecznych i inicjatyw lokalnych) zrealizowanych w ramach zadania (tylko w przypadku realizacji projektu w ramach priorytetu 3, w pozostałych priorytetach należy wpisać „0”)
5. Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach) utworzonych w ramach bądź na skutek zadania	1) Ile inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej utworzono w ramach lub na skutek projektu o nazwie „....”? a) Ciała dialogu obywatelskiego (liczba) b) Jednostki pomocnicze w samorządach (liczba)	suma wszystkich odpowiedzi w punkcie 1)	raport z ankiety monitorującej, kolumna: „Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. konsultacji społecznych i inicjatyw lokalnych) zrealizowanych w ramach zadania (tylko w przypadku realizacji projektu w ramach priorytetu 3, w pozostałych priorytetach należy wpisać „0”)
6. Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach), które działają trzy lata po zakończeniu realizacji zadania	c) Inne (liczba) 2) Ile z tych inicjatyw działa do dziś? a) Ciała dialogu obywatelskiego (liczba) b) Jednostki pomocnicze w samorządach (liczba) c) Inne (liczba)	suma wszystkich odpowiedzi na pytanie 2) UWAGA: w związku z tym, że badanie obejmuje zadania dofinansowane i zakończone w 2021, nie ma możliwości wyliczenia wartości wskaźnika wg stanu na trzy lata po zakończeniu realizacji zadania. Wskazana zostanie wartość wg stanu na dzień badania.	ankieta mixed-mode, wskazane pytania 1 i 2
7. Odsetek podmiotów angażujących się w procesy decyzyjne (dotyczące ustaw, przepisów wykonawczych, prawa miejscowego, programów itd.) rok po zakończeniu realizacji zadania	1) Kiedy zakończył się projekt pod nazwą „....” (miesiąc/rok) 2) Czy po zakończeniu projektu Państwa organizacja angażuje się w procesy decyzyjne (dotyczące ustaw, uchwał przepisów wykonawczych, prawa miejscowego, programów itd.) na poziomie samorządu lub na poziomie centralnym? a) Tak	suma odpowiedzi „tak” na pytanie 2 / łączna liczba ankiet	ankieta mixed-mode

Wskaźnik	Propozycja wstępnego pytania kwestionariuszowego	Sposób obliczenia wskaźnika/ uwagi	Źródło
	b) Nie		
8. Odsetek organizacji, które w ramach realizacji zadania nawiązały współpracę z wolontariuszami	nie dotyczy	liczba odpowiedzi różnych od 0	raport z ankiety monitorującej, kolumna „Liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadania”
9. Odsetek organizacji, które zadeklarowały, że po zakończeniu realizacji zadania wzrosła liczba członków i/lub wolontariuszy pracujących na ich rzecz.	Czy po zakończeniu projektu o nazwie „...” wzrosła liczba członków/wolontariuszy pracujących na rzecz Państwa organizacji? a) Tak b) Nie	suma odpowiedzi „tak” / łączna liczba ankiet	ankieta mixed-mode

Źródło: Opracowanie własne, Program NOWEFIO na lata 2021-2030.

Affinity Group/grupa spowinowacona

To metoda badawcza, która stanowi odmianę wywiadu grupowego. Jest prowadzona przez moderatora i zakłada udział 4-6 osób, które jako grupa stanowią wspólnotę interesów. Taka grupa powstaje wokół wspólnego interesu lub wspólnego celu, a poszczególne osoby należą do niej formalnie lub nieformalnie. Kryteria te spełniają projektodawcy w ramach badanych priorytetów Programu NOWEFIO.

Przeprowadzono dwa wywiady metodą affinity group:

1. AG dla 2 priorytetu z udziałem 7 organizacji w dniu 03.04.2023 r.;
2. AG dla 3 priorytetu z udziałem 7 organizacji w dniu 05.04.2023 r.

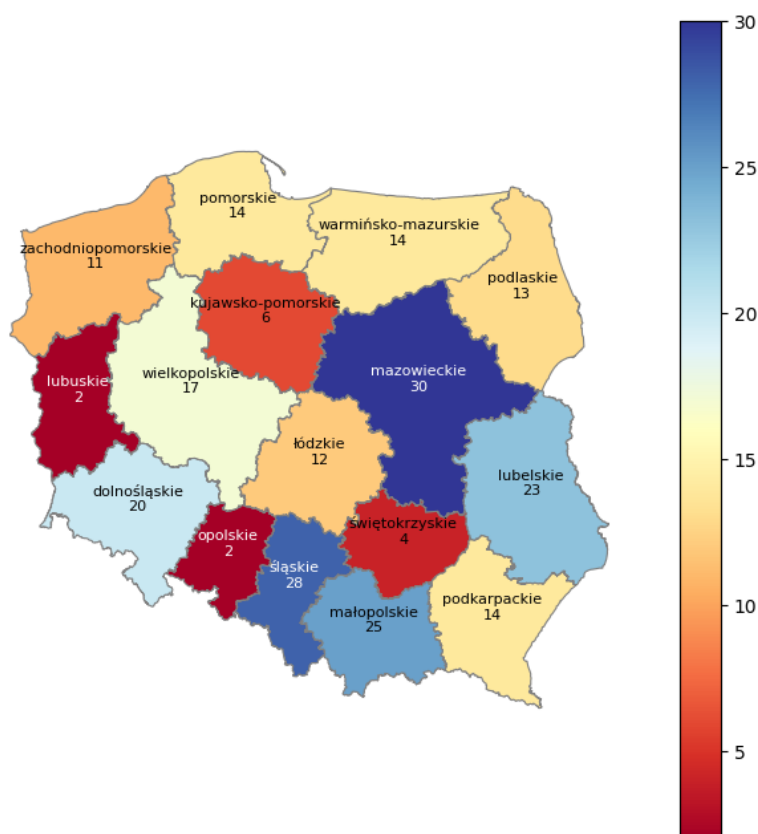
WYNIKI

Wprowadzenie. Zrealizowane projekty

Rok 2021 był pierwszym rokiem realizacji Programu NOWEFIO. W tym roku w ramach Priorytetów 2. i 3. Programu NOWEFIO podpisano łącznie 235 umów na realizację projektów. Projekty te zostały dofinansowane i zakończone w roku 2021 i dotyczy ich niniejsze badanie.

Najwięcej projektów realizowanych było przez podmioty z województwa mazowieckiego (30), śląskiego (28), małopolskiego (25) oraz lubelskiego (23), zaś najmniej – przez podmioty z województw opolskiego i lubuskiego (po 2), świętokrzyskiego (4) oraz kujawsko-pomorskiego (6). Informacje na ten temat wskazuje poniższa mapa.

Mapa 2. Liczba projektów wg województw

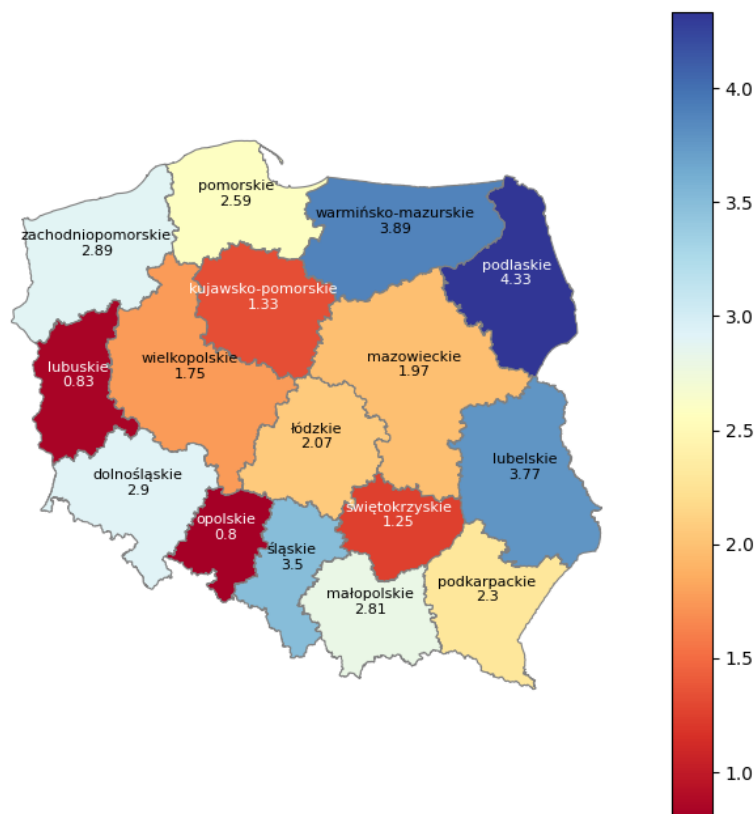

Źródło: Raport dot. realizatorów umów NOWEFIO przekazany przez NIW.

Specyficzna sytuacja ma miejsce w Prioryecie 3, w którym projekty są rozłożone szczególnie nierównomiernie – 15 projektów realizowanych jest w 8 województwach, przy czym aż pięć projektów realizowanych jest w województwie śląskim, a po 2 – w dolnośląskim, mazowieckim i opolskim. 1/3 projektów realizowana jest w dużych miastach, tylko 26% – na wsi. **Żaden z projektów w ramach Priorytetu 3 nie był realizowany w województwach Polski Wschodniej (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie).**

Zróźnicowanie regionalne może wiązać się z liczbą podmiotów społeczeństwa obywatelskiego w poszczególnych województwach. Dlatego, aby zweryfikować wyniki, odniesiono powyższe dane do liczby aktywnych organizacji non-profit wg GUS³, wyliczając wskaźnik liczby realizowanych projektów na 1000 aktywnych organizacji non-profit.

Mapa 3. Liczba realizowanych projektów na 1000 organizacji non-profit wg województw

Źródło: Raport dot. realizatorów umów NOWEFIO przekazany przez NIW oraz dane GUS BDL.

W ujęciu relatywnym daje się zauważyć aktywność w NOWEFIO w wybranych województwach wschodnich (podlaskie, lubelskie, warmiŋsko-mazurskie) – dotyczy to wyłącznie Priorytetu 2. Natomiast mimo odniesienia do liczby podmiotów, województwa **kujaŋsko-pomorskie, świętokrzyskie, opolskie i lubuskie** należą do tych, w których realizuje się stosunkowo najmniej projektów NOWEFIO. Podobna sytuacja miała miejsce w programie FIO na lata 2014-2020 („Do grupy województw, z których organizacje najczęściej aplikują o środki oraz częściej je uzyskują, należą: mazowieckie, małopolskie, dolnośląskie i lubelskie. Najniższą liczbą składanych ofert oraz najniższym współczynnikiem sukcesu cechują się natomiast województwa: opolskie, kujaŋsko-pomorskie, podlaskie i świętokrzyskie”⁴).

Dodatkowo analizie poddano aktywność organizacji w pozyskiwaniu środków, mierzoną liczbą złożonych wniosków dla NOWEFIO 2021. Dane na ten temat przedstawia poniższa tabela.

³ Rodzaje organizacji brane pod uwagę przez GUS: <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/metadane/cechy/2827>, dostęp: 08.05.2023.

⁴ Program NOWEFIO na lata 2021-2030, str. 29.

Tabela 2. Aktywność i skuteczność podmiotów w składaniu wniosków do Programu NOWEFIO

Województwo	Złożone wnioski	Złożone wnioski na 1000 aktywnych organizacji	Zrealizowane projekty	Odsetek skuteczności
dolnośląskie	189	27,39	20	11%
kujawsko-pomorskie	95	21,11	6	6%
lubelskie	154	25,25	23	15%
lubuskie	43	17,92	2	5%
łódzkie	110	18,97	12	11%
małopolskie	243	27,30	25	10%
mazowieckie	398	26,18	30	8%
opolskie	35	14,00	2	6%
podkarpackie	98	16,07	14	14%
podlaskie	90	30,00	13	14%
pomorskie	127	23,52	14	11%
śląskie	206	25,75	28	14%
świętokrzyskie	75	23,44	4	5%
warmińsko-mazurskie	106	29,44	14	13%
wielkopolskie	166	17,11	17	10%
zachodniopomorskie	95	25,00	11	12%

Źródło: Raport dot. realizatorów umów NOWEFIO przekazany przez NIW oraz dane GUS BDL.

W liczbach bezwzględnych najwięcej wniosków złożono w województwach mazowieckim, małopolskim i śląskim, a najmniej – w opolskim, lubuskim oraz świętokrzyskim. W przeliczeniu na 1000 aktywnych organizacji najwięcej wniosków złożono w województwach podlaskim, warmińsko-mazurskim i dolnośląskim, najmniej zaś – w opolskim, wielkopolskim i podkarpackim, jednak także województwa kujawsko-pomorskie oraz lubuskie, w których zdiagnozowano deficyt aktywności w ramach Programu FIO, znajdują się w drugiej połowie tabeli pod tym względem. Jednocześnie można odnotować największą skuteczność wnioskowania (udział projektów realizowanych w ogólnej liczbie złożonych) w woj. lubelskim, podlaskim i podkarpackim, a najmniejszą – znów we wskazywanych jako mniej aktywne województwach kujawsko-pomorskim, opolskim, świętokrzyskim i lubuskim. Problem polega więc w tych województwach w mniejszym stopniu na braku wniosków, a w większym – na braku skuteczności przy wnioskowaniu.

Zdecydowaną różnicę *in plus* w porównaniu z Programem FIO daje się więc odnotować w województwie podlaskim. Poza tym **znacząco nie zmienia się zróżnicowanie regionalne, które wskazane zostało jako problem w ewaluacji Programu FIO. Jest to zjawisko negatywne z punktu widzenia założeń Programu**, gdyż jedną z jego zasad ma być dywersyfikacja regionalna, tj. „dostępność środków w ramach Programu powinna być możliwie równa we wszystkich regionach kraju, mając przy tym na uwadze potencjał społeczno-demograficzny regionu”⁵.

REKOMENDACJA: W kolejnych latach należy zastosować proponowany w Programie system „kopert” regionalnych, w ramach których poszczególnym województwom przyznana zostanie minimalna alokacja środków. Do warunków, do których należą obecnie potencjał społeczno-demograficzny i nasycenie regionu działalnością

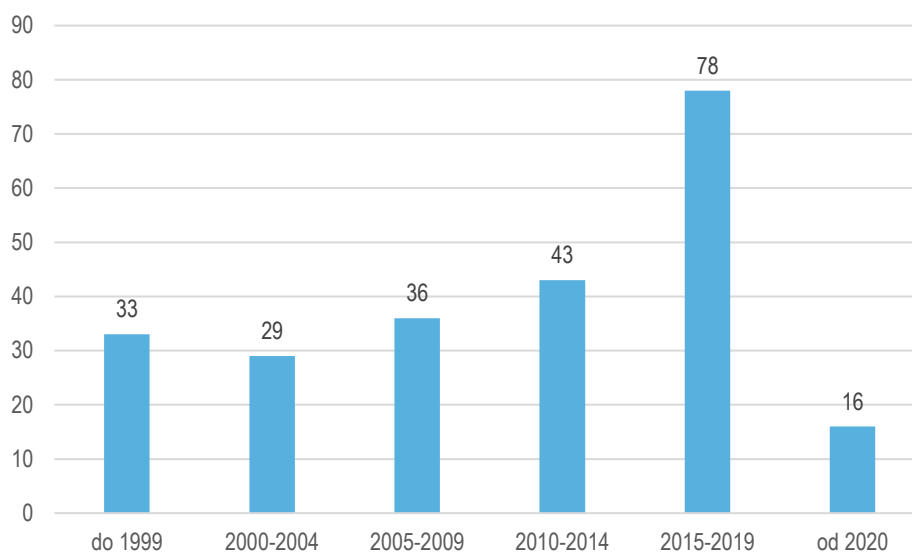
⁵ Tamże, str. 44.

organizacji obywatelskiej, należałoby dodać aktywność organizacji w pozyskiwaniu środków z Programu NOWEFIO.

Największą grupą organizacji realizujących projekty są organizacje, które powstały w latach 2015-2019 (vide wykres poniżej). Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że 60% realizatorów projektów to organizacje, które powstały przed 2015 r., podczas gdy w Programie wielokrotnie wskazuje się potrzebę skierowania dofinansowania dla organizacji młodych i nieposiadających dużego doświadczenia.

REKOMENDACJA: W kolejnych latach należy wzmocnić w ramach Priorytetu 2. i 3. szanse otrzymania dofinansowania przez organizacje młode (założone w ciągu ostatnich 3 lat) poprzez odpowiednie zmiany w kryteriach strategicznych.

Wykres 1. Realizatorzy projektów wg roku powstania

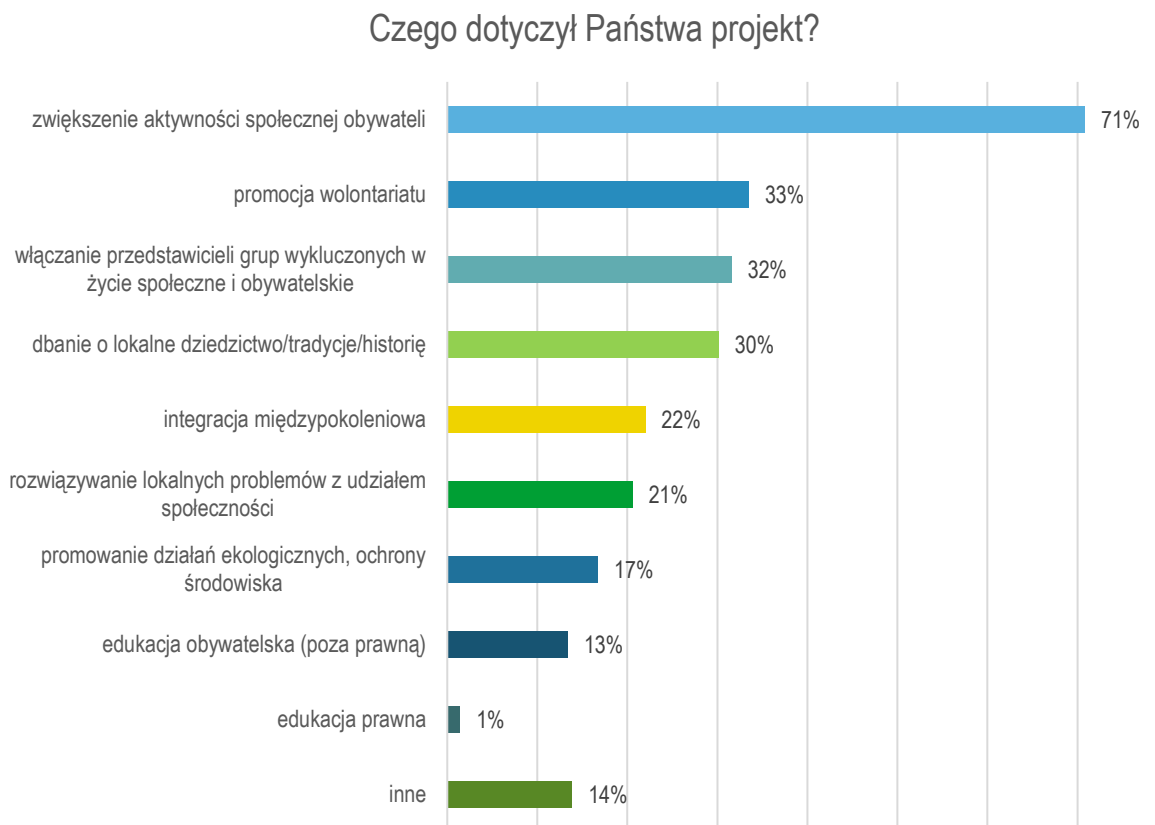

Źródło: Raport dot. realizatorów umów NOWEFIO przekazany przez NIW.

Profil projektu – Priorytet 2.

W ramach Priorytetu 2. zrealizowano łącznie 220 projektów. Zdecydowana większość, bo 71% badanych beneficjentów deklaruje realizację projektu dot. zwiększenia aktywności obywatelskiej. Następna w kolejności promocja wolontariatu wystąpiła już tylko w 33% badanych projektów, a włączanie przedstawicieli grup wykluczonych w życie społeczne i obywatelskie – w 32%. Najmniej popularne są projekty z zakresu edukacji obywatelskiej (13%) oraz edukacji prawnej (1%).

Wykres 2. Tematyka projektów realizowanych w ramach Priorytetu 2

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2. (n=219)

W projektach Priorytetu 2. głównie wykorzystywano **aktywne i angażujące formy pracy z odbiorcami (warsztaty itp.)**, a także takie, które najczęściej wymagają bezpośredniego kontaktu z odbiorcą. Działania warsztatowe realizowało 75% badanych, zaś 60% – spotkania. Najrzadziej organizacje decydowały się na organizowanie zbiórek i akcji charytatywnych (5%) oraz szkoleń online (12%). Wyniki te wskazują, iż mimo zmian związanych z pandemią bezpośredni kontakt międzyludzki jest istotnym elementem działań organizacji pozarządowych.

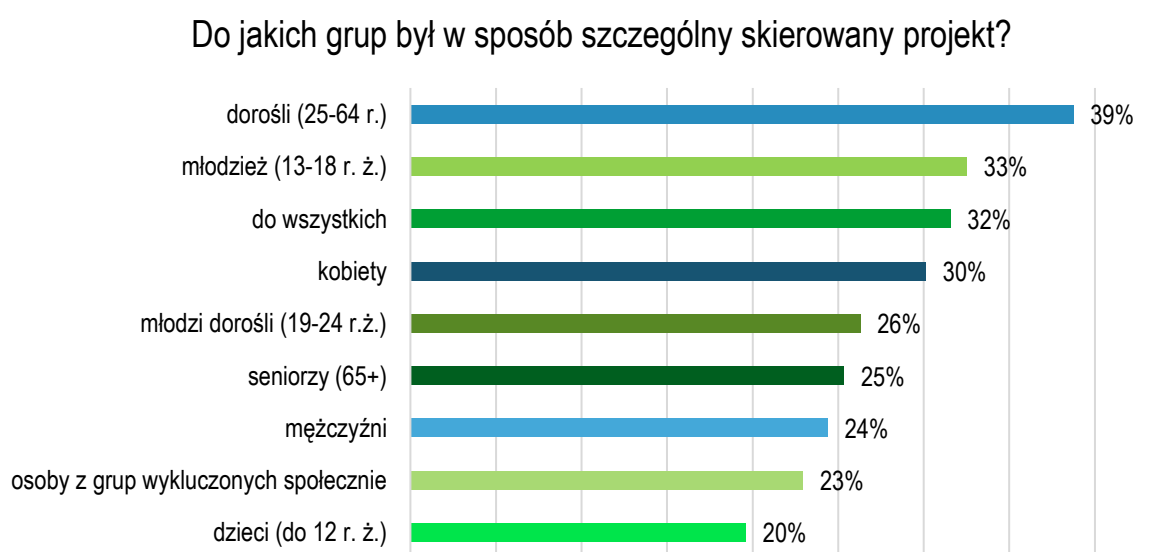
Wykres 3. Rodzaje działań podejmowanych w ramach Priorytetu 2.

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2 (n=219)

Pod względem grup docelowych, projekty w ramach Priorytetu 2 były zróżnicowane. Najwięcej działań skierowano do dorosłych i młodzieży, a stosunkowo najmniej – do dzieci. Co trzeci projekt skierowany był do wszystkich. Co także jest zaskakujące, ponieważ w ewaluacji ex-post Programu FIO na lata 2014-2020 wprost deklarowano, iż najpilniejszym/priorytetowym obszarem wsparcia dla NOWEFIO powinny być dzieci i młodzież w kontekście popandemicznych deficytów.

Rysunek 3. Grupy, do których skierowane były projekty

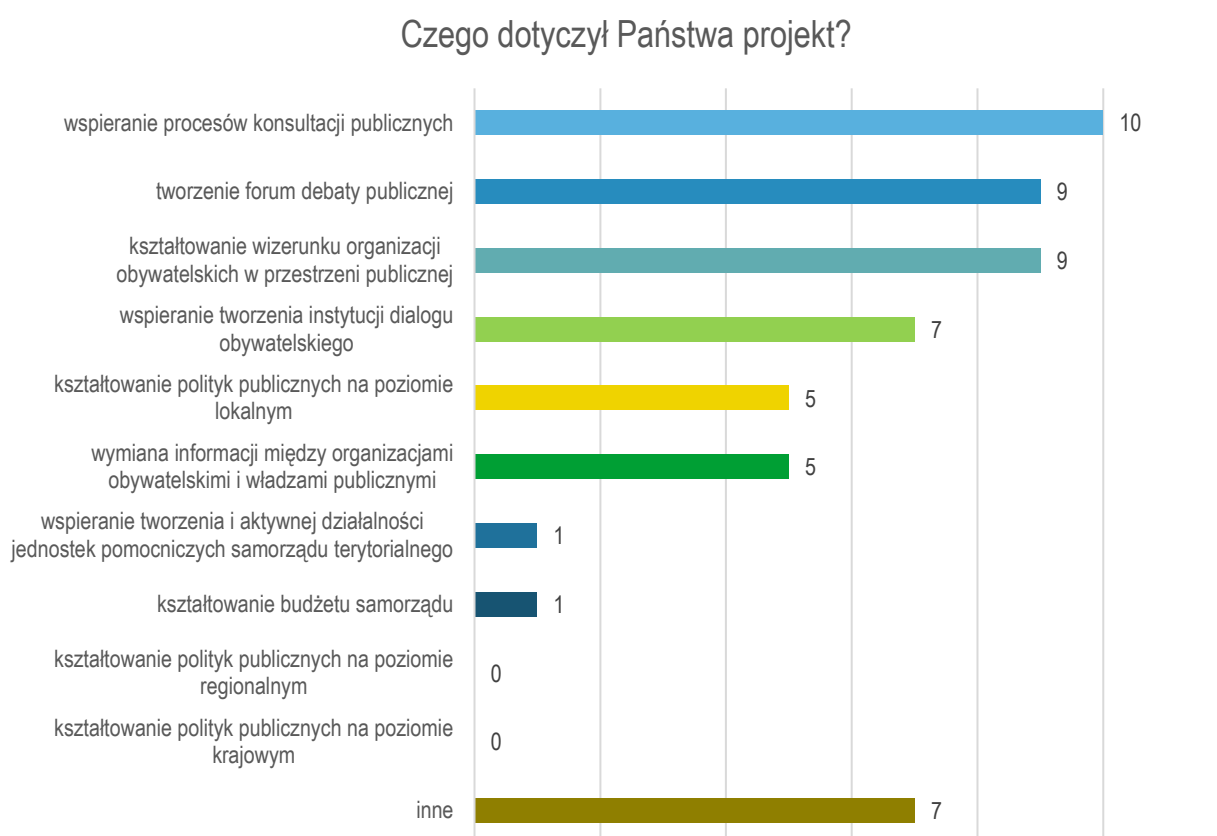

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2 (n=219)

Profil projektu – Priorytet 3

W ramach Priorytetu 3 zrealizowano 15 projektów. W priorytecie nie było tematu, który zdecydowanie dominowałby nad innymi. Najczęściej projekty dotyczyły konsultacji publicznych różnego rodzaju i debaty publicznej oraz wizerunku organizacji pozarządowych w przestrzeni publicznej. Rzadziej natomiast dotyczyły kształtowania polityk publicznych czy budżetu. Wyniki ankiety wskazują na **stricte lokalny charakter realizowanych działań – żaden projekt nie dotyczył kształtowania polityk publicznych na poziomie krajowym czy nawet regionalnym**.

Wykres 4. Tematyka projektów realizowanych w ramach Priorytetu 3

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 3 (n=15)

Niepokojący może być fakt, iż w trzecim priorytecie organizacje biorą udział niechętnie. Wyniki badań jakościowych wskazują na kilka przyczyn takiego stanu rzeczy:

- * jest to priorytet trudniejszy od priorytetu 2, wymagający większego profesjonalizmu od organizacji;
- * nie wszystkie organizacje są wyspecjalizowane w kwestii partycypacji publicznej;
- * brakuje wzajemnego zaufania organizacji pozarządowych i władz lokalnych:

Łatwiej jest organizować piknik nawet nie współpracując z władzą dzięki dotacji niż wejść (z nią - przyp. OE) w jakąś relację (warsztat startowy, osoba z kadry zarządzającej Programem).

Jednocześnie, jak wskazują osoby zarządzające Programem, przeznaczenie większej ilości środków na priorytet 3 nie jest dobrym wyjściem, właśnie ze względu na niewystarczającą liczbę organizacji wyspecjalizowanych w działaniach propartycypacyjnych:

Nie o to chodzi, żeby na siłę realizować zadania, do których realizacji potencjału nie mam i nie mam wiedzy jak to zrobić (IDI, osoba z kadry zarządzającej projektem)

W odróżnieniu od Priorytetu 2, w Priorytecie 3 zdecydowanie dominował jeden rodzaj działań, jakim są działania edukacyjne w zakresie partycypacji publicznej, na co wskazuje poniższy wykres.

Wykres 5. Rodzaje działań podejmowanych w ramach Priorytetu 3

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 3 (n=15)

Wydaje się, że **sytuacja ta rozmija się częściowo z intencją twórców Programu, którzy dążyli do wspierania działań prowadzących do stworzenia trwałych rozwiązań instytucjonalnych** (w tym ciał jednostek pomocniczych samorządu terytorialnego i instytucji dialogu obywatelskiego, rad działalności pożytku publicznego, rad młodzieżowych i senioralnych przy jednostkach samorządu terytorialnego, rad sołeckich, osiedlowych, konsultacyjnych czy komisji dialogu społecznego). Jak wskazuje kolejny rozdział, także osiągnięcie wskaźników w tym zakresie jest zagrożone. **Sytuacja wymaga więc głębokiej refleksji nad stanem partycypacji publicznej i sposobami jej wspierania.**

Nie oznacza to jednak, że należy ograniczać finansowanie Priorytetu 3. Organizacje dostają sygnał, że mogą aplikować po „łatwiejsze” projekty i nie muszą podejmować wyzwań związanych z tworzeniem przestrzeni dialogu społecznego. Być może należałoby w przyszłości podjąć radykalną decyzję i po pogłębionej refleksji stworzyć osobny, niezależny od FIO program wspierania partycypacji społecznej, w którym wspierane byłyby nie tylko NGO i inne podmioty społeczeństwa obywatelskiego, ale także samorządy i inne instytucje publiczne. Dopóki jednak zmiana taka nie została dokonana, należy zastanowić się nad wyższym dofinansowaniem w Priorytecie 3.

Stopień osiągnięcia wskaźników Programu NOWEFIO 2021-2030

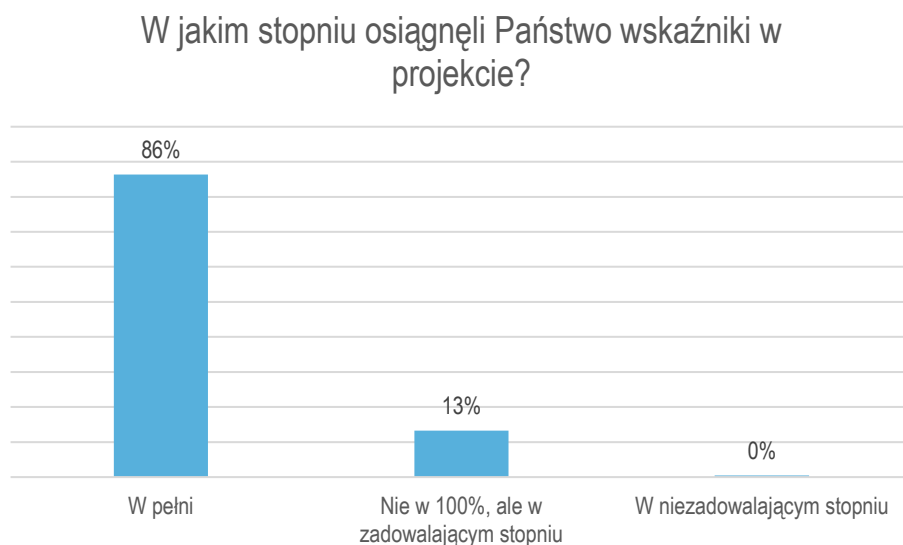
Wskaźniki w Programie NOWEFIO

W Rządowym Programie Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030 stworzono listę wskaźników, które mają mierzyć stopień osiągnięcia celu głównego Programu oraz trzech jego celów szczegółowych. Lista obejmuje łącznie 24 wskaźniki. Celem szczegółowym niniejszego badania było określenie poziomu osiągnięcia wybranych wskaźników celu szczegółowego 1 i celu szczegółowego 2 NOWEFIO w zakończonych projektach dofinansowanych w ramach priorytetów 2 i 3 NOWEFIO. Zaplanowano pozyskanie wartości następujących wskaźników:

- 1) Cel szczegółowy 1. Poprawa samoorganizacji społecznej – wskaźniki:
 - a. Liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadań;
 - b. Liczba partnerstw zawartych na rzecz zadania realizowanego w ramach Programu;
 - c. Liczba podmiotów/partnerów zaangażowanych przy realizacji zadania (poza wnioskodawcą);
 - d. Odsetek organizacji, które w ramach realizacji zadania nawiązały współpracę z wolontariuszami;
 - e. Odsetek organizacji, które zadeklarowały, że po zakończeniu realizacji zadania wzrosła liczba członków i/lub wolontariuszy pracujących na ich rzecz;
- 2) Cel szczegółowy 2. Wzrost znaczenia sektora obywatelskiego w życiu publicznym:
 - a. Liczba zrealizowanych zadań mających na celu efektywne wykorzystanie narzędzi partycypacji publicznej;
 - b. Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach) utworzonych w ramach bądź na skutek zadania;
 - c. Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach), które działają trzy lata po zakończeniu realizacji zadania;
 - d. Odsetek podmiotów angażujących się w procesy decyzyjne (dotyczące ustaw, przepisów wykonawczych, prawa miejscowego, programów itd.) rok po zakończeniu realizacji zadania.

Realizatorzy projektów w ramach Programu NOWEFIO, pytani w ankiecie, **w zdecydowanej większości przypadków wskazywali, że osiągnęli wskaźniki w pełni lub w zadowalającym stopniu** – tylko w jednym przypadku odpowiedź była inna (vide wykres poniżej).

Wykres 6. Stopień osiągnięcia wskaźników wg realizatorów projektów

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2 i 3 (n=234)

Wskaźniki celu szczegółowego 1

Liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadań

Wskaźnik liczby wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadań mierzony był w ankiecie monitorującej, wypełnianej przez organizacje realizujące projekty w ramach programu NOWEFIO. Wg programu wartość docelowa wskaźnika na koniec realizacji ma wynieść 70 000.

W 235 projektach objętych niniejszym badaniem, łączna liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadań, wyniosła **4852 osoby**, a zatem projekty NOWEFIO zrealizowane w roku 2021 odpowiadają za wkład w wysokości 6,9% wartości docelowej wskaźnika. **4467** wolontariuszy (96,2%) zaangażowanych było przy projektach w ramach priorytetu 2, a pozostałe **185** osób (3,8%) – w ramach priorytetu 3. Średnio na jeden projekt P2 przypadało 21,3 zaangażowanych wolontariuszy, a na projekt w ramach P3 – 12,3.

Analiza wskazuje, że największa liczba zaangażowanych wolontariuszy występowała w organizacjach dużych (pod względem liczby członków i dotychczas współpracujących wolontariuszy). Przeciętnie najwięcej wolontariuszy przypadało na 1 projekt realizowany przez organizacje z województwa łódzkiego (126,5), mazowieckiego (42,4) i podkarpackiego (20,8), a najmniej – z lubuskiego (1,5), kujawsko-pomorskiego (1,8) i zachodniopomorskiego (4,3).

Przy założeniu realizacji podobnej wartości wskaźnika w latach 2022-2030 i podobnych warunków działania, prognozowana wartość wskaźnika na koniec roku 2030 wyniesie 48 520 osób, a więc 69% wartości docelowej – a zatem należy rozważyć działania naprawcze, gdyż osiągnięcie wartości wskaźnika może być zagrożone.

Liczba partnerstw zawartych na rzecz zadania realizowanego w ramach Programu

Wskaźnik mierzony był w ankiecie monitorującej. Wg Programu wartość docelowa wskaźnika na koniec realizacji ma wynieść 2800.

W 235 projektach objętych niniejszym badaniem, łączna liczba partnerstw zawartych na rzecz zadań wyniosła **218**, a zatem projekty NOWEFIO zrealizowane w roku 2021 odpowiadają za wkład w wysokości 7,7% wartości docelowej wskaźnika. **199** partnerstw (96,2%) zaangażowanych było przy projektach w ramach priorytetu 2, a pozostałe **19** partnerstw (8,7%) – w ramach priorytetu 3. Średnio na jeden projekt P2 przypadało 1,3 partnerstwa, a na projekt w ramach P3 – 0,9.

Przeciętnie najwięcej partnerstw przypadało na 1 projekt realizowany przez organizacje z województwa opolskiego (3,0), wielkopolskiego (1,5) i dolnośląskiego (1,4), a najmniej – z lubuskiego (0,0), świętokrzyskiego (0,25) i łódzkiego (0,33).

Przy założeniu realizacji podobnej wartości wskaźnika w latach 2022-2030 i podobnych warunków działania, prognozowana wartość wskaźnika na koniec roku 2030 wyniesie 2180 partnerstw, a więc 77% wartości docelowej – a zatem należy rozważyć działania naprawcze, gdyż osiągnięcie wartości wskaźnika może być zagrożone.

Liczba podmiotów/partnerów zaangażowanych przy realizacji zadania (poza wnioskodawcą)

Wskaźnik mierzony był w ankiecie monitorującej. Wg programu wartość docelowa wskaźnika na koniec realizacji ma wynieść 3500.

W 235 projektach objętych niniejszym badaniem, łączna liczba podmiotów zaangażowanych przy realizacji zadania poza wnioskodawcami wyniosła **679**, a zatem projekty NOWEFIO zrealizowane w roku 2021 odpowiadają za wkład w wysokości 19,4% wartości docelowej wskaźnika. **589** podmiotów (86,8%) zaangażowanych było przy projektach w ramach priorytetu 2, a pozostałe **90** podmiotów (13,3%) – w ramach priorytetu 3. Średnio na jeden projekt P2 przypadało 6 takich podmiotów, a na projekt w ramach P3 - 2,7.

Wysoka liczba podmiotów zaangażowanych poza wnioskodawcą korelowała pozytywnie z liczbą inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej utworzonych w ramach lub na skutek zadania.

Przeciętnie najwięcej zaangażowanych podmiotów poza Wnioskodawcą przypadało na 1 projekt realizowany przez organizacje z województwa opolskiego (25,0), lubelskiego (4,3) i wielkopolskiego (3,6), a najmniej – ze świętokrzyskiego (0,5), małopolskiego (1,12) i śląskiego (1,64).

Przy założeniu realizacji podobnej wartości wskaźnika w latach 2022-2030 i podobnych warunków działania, prognozowana wartość wskaźnika na koniec roku 2030 wyniesie 6790 podmiotów, a więc 194% wartości docelowej. Wg prognoz wartość docelowa zostanie więc przekroczona.

Odsetek organizacji, które w ramach realizacji zadania nawiązały współpracę z wolontariuszami

Wskaźnik mierzony był w ankiecie monitorującej. Wg programu wartość docelowa wskaźnika na koniec realizacji ma wynieść 60%. Według ankiety monitorującej, współpracę z wolontariuszami w ramach realizacji zadania nawiązało **75,7%** organizacji, a więc projekty z 2021 r. przyczyniały się w wysokim stopniu do realizacji wskaźnika.

W ramach P2 współpracę z wolontariuszami nawiązało 76,7% organizacji, zaś w ramach P3 – 66,6%.

Przy założeniu realizacji podobnej wartości wskaźnika w latach 2022-2030 i podobnych warunków działania, wartość docelowa zostanie przekroczona.

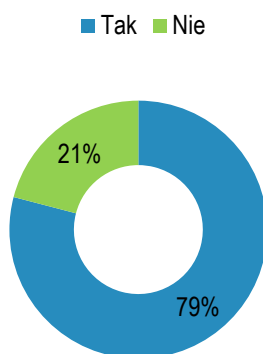
Odsetek organizacji, które zadeklarowały, że po zakończeniu realizacji zadania wzrosła liczba członków i/lub wolontariuszy pracujących na ich rzecz

Wskaźnik mierzony był w ankiecie mix-mode. Wg programu wartość docelowa wskaźnika na koniec realizacji ma wynieść 33%. Według ankiety mix-mode, po zakończeniu projektów z 2021 r. liczba członków lub wolontariuszy wzrosła w **79,1%** organizacji, a więc w dużo większym odsetku niż wartość planowana dla całego programu. Wśród organizacji realizujących projekty w ramach P2 liczba członków/wolontariuszy wzrosła w 78,9% organizacji, zaś w przypadku P3 - w 86,7%.

Przy założeniu realizacji podobnej wartości wskaźnika w latach 2022-2030 i podobnych warunków działania, wartość docelowa zostanie znacząco przekroczona.

Wykres 7. Wzrost liczby członków/wolontariuszy w badanych organizacjach

**Czy po zakończeniu projektu w ramach NOWEFIO
wzrosła liczba członków/wolontariuszy pracujących na
rzecz Państwa organizacji?**

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2 i 3 (n=234)

Wskaźniki celu szczegółowego 2

Liczba zrealizowanych zadań mających na celu efektywne wykorzystanie narzędzi partycypacji publicznej

Wskaźnik mierzony był w ankiecie monitorującej (tylko dla priorytetu 3). Wg programu wartość docelowa wskaźnika na koniec realizacji Programu ma wynieść 1000.

W 15 projektach P3 objętych niniejszym badaniem, łączna liczba zadań mających taki cel wyniosła **14**, a zatem projekty NOWEFIO zrealizowane w roku 2021 odpowiadają za wkład w wysokości 1,4% wartości docelowej wskaźnika.

W ankiecie mixed-mode o działania w tym zakresie pytano także realizatorów projektów w ramach Priorytetu 2. Działania w tym zakresie realizowane były, zdaniem ankietowanych, w 13 projektach. Wnioskodawców poproszono jednak o wskazanie, na czym polegały te działania, i odpowiedzi wskazują na fakt, że nie były to jednak zadania związane stricte z partycypacją publiczną – wskazano: kluby wolontariatu, międzypokoleniowe spotkania integracyjne, utworzenie poradni rodzinnych, imprezy masowe, stworzenie strony internetowej oraz poradnię rodzinną.

Przy założeniu realizacji podobnej wartości wskaźnika w latach 2022-2030 i podobnych warunków działania, prognozowana wartość wskaźnika na koniec roku 2030 wyniesie 140 zadań, a więc 14% wartości docelowej – a zatem należy rozważyć działania naprawcze, gdyż osiągnięcie wartości wskaźnika może być **znacząco zagrożone**.

Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach) utworzonych w ramach bądź na skutek zadania

Wskaźnik mierzony był w ankiecie monitorującej (tylko dla priorytetu 3). Wg programu wartość docelowa wskaźnika na koniec realizacji ma wynieść 1000.

W 15 projektach P3 objętych niniejszym badaniem, łączna liczba takich inicjatyw stworzonych w ramach zadań wyniosła **24**, a zatem projekty NOWEFIO zrealizowane w roku 2021 odpowiadają za wkład w wysokości 2,4% wartości docelowej wskaźnika.

Przeciętnie najwięcej zaangażowanych inicjatyw stworzono w projektach w województwach opolskim i lubuskim, natomiast w woj. kujawsko-pomorskim, lubelskim, podkarpackim, podlaskim, pomorskim, warmińsko-mazurskim, łódzkim i świętokrzyskim nie utworzono żadnej takiej inicjatywy.

W ankiecie mixed-mode o działania w tym zakresie pytano także realizatorów projektów w ramach Priorytetu 2. Działania w tym zakresie realizowane były, jak wskazano, w 13 projektach. Wnioskodawców poproszono jednak o wskazanie, na czym polegały te działania. Stworzono jedną radę młodzieżową, dwie rady konsultacyjne i jedną komisję dialogu społecznego. Zazwyczaj nie były to jednak zadania związane ściśle z partycypacją publiczną – wskazano: spotkania wokół historii, tradycji, ekologii, rodziny i kultury, sieci wsparcia, archiwum pamięci, Klub Miłośników Przyrody oraz porozumienie o współpracy przedstawicieli NGO i grup nieformalnych. Wskazane działania zdają się nie mieć nic wspólnego z partycypacją publiczną sensu stricto, tj. z uczestnictwem w decyzjach władz lub wpływem na nie. Można zatem uznać, że inicjatywy w tym zakresie realizowane są jedynie w priorytecie 3 i wartość z ankiety monitorującej jest aktualną wartością wskaźnika.

Przy założeniu realizacji podobnej wartości wskaźnika w latach 2022-2030 i podobnych warunków działania, prognozowana wartość wskaźnika na koniec roku 2030 wyniesie 240 inicjatyw, a więc 24% wartości docelowej – a zatem należy rozważyć działania naprawcze, gdyż osiągnięcie wartości wskaźnika może być **znacząco zagrożone**.

Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach), które działają trzy lata po zakończeniu realizacji zadania

Wg Programu wartość docelowa wskaźnika na koniec realizacji ma wynieść 67% (należy zauważyć, że choć w nazwie wskaźnika jest liczba, to wartość docelowa podana jest jako odsetek). Wartość niniejszego wskaźnika można zmierzyć częściowo na podstawie ankiety mixed-mode, mając jednak na względzie fakt, iż projekty zakończyły się do końca 2021 r., a więc nie minęły jeszcze trzy lata od ich zakończenia. Poniższa tabela wskazuje jednak liczbę inicjatyw stworzonych i działających do dziś.

Tabela 3. Liczba stworzonych ciał dialogu społecznego w projektach NOWEFIO w 2021 r.

Inicjatywa	Liczba stworzonych	Liczba istniejących do dziś
Rady działalności pożytku publicznego	0	0
Rady młodzieżowe przy jednostkach samorządu	2	1
Rady senioralne przy jednostkach samorządu	3	3
Rady sołeckie	1	1
Rady osiedlowe	0	0
Rady konsultacyjne	15	15
Komisje dialogu społecznego	2	2
RAZEM	24	23

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2 i 3 (n=234)

Jak wskazuje powyższa tabela, ankietowani zadeklarowali stworzenie 24 inicjatyw, z których 23 (96%) działa do dzisiaj. Najwięcej stworzono rad konsultacyjnych (w trzech projektach stworzono ich odpowiednio 6, 4 i 3, w pozostałych trzech – po jednej). Nie stworzono ani jednej rady działalności pożytku publicznego.

Przy założeniu realizacji podobnej wartości wskaźnika w latach 2022-2030 i podobnych warunków działania, prognozowana wartość wskaźnika na koniec roku 2030, ujęta jako odsetek, nie byłaby zagrożona. Założenia tego jednak nie można przyjąć, gdyż obecny pomiar został dokonany wcześniej niż 3 lata po zakończeniu realizacji projektów. Prognoza wartości wskaźnika wymaga jego zbadania w terminie 3 lat od zakończenia zadań.

Odsetek podmiotów angażujących się w procesy decyzyjne (dotyczące ustaw, przepisów wykonawczych, prawa miejscowego, programów itd.) rok po zakończeniu realizacji zadania

Wskaźnik mierzony był w ankiecie mix-mode. Wg programu wartość docelowa wskaźnika na koniec realizacji ma wynieść 25%. Według ankiety mix-mode, po zakończeniu projektów z 2021 r. w procesy decyzyjne angażuje się **38,0%** organizacji, a więc więcej, niż planuje się dla całego programu. Wśród organizacji realizujących projekty w ramach P2 angażuje się 34,4%, zaś w przypadku P3 – 93,3%.

Przy założeniu realizacji podobnej wartości wskaźnika w latach 2022-2030 i podobnych warunków działania, prognozowana wartość wskaźnika na koniec roku 2030 nie jest zagrożona, a nawet można spodziewać się przekroczenia tej wartości.

Najważniejsze wnioski

Cel szczegółowy 1: Określenie poziomu osiągnięcia wskaźników celu szczegółowego 1 i celu szczegółowego 2 NOWEFIO w zakończonych projektach dofinansowanych w ramach priorytetów 2 i 3 NOWEFIO.

Najważniejsze wyniki:

- Do wskaźników osiągniętych w **wysokim stopniu i niezagrażonych** przy zachowaniu obecnej tendencji należą:
 - Liczba podmiotów/partnerów zaangażowanych przy realizacji zadania (poza wnioskodawcą),
 - Odsetek organizacji, które w ramach realizacji zadania nawiązały współpracę z wolontariuszami,

- Odsetek organizacji, które zadeklarowały, że po zakończeniu realizacji zadania wzrosła liczba członków i/lub wolontariuszy pracujących na ich rzecz,
- Odsetek podmiotów angażujących się w procesy decyzyjne (dotyczące ustaw, przepisów wykonawczych, prawa miejscowego, programów itd.) rok po zakończeniu realizacji zadania.
- Do wskaźników, których realizacja może być **zagrożona**, należą:
 - Liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadań,
 - Liczba partnerstw zawartych na rzecz zadania realizowanego w ramach Programu,
 - Liczba zrealizowanych zadań mających na celu efektywne wykorzystanie narzędzi partycypacji publicznej,
 - Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach) utworzonych w ramach bądź na skutek zadania.

Jeśli chodzi o wskaźnik „Odsetek inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach), które działają trzy lata po zakończeniu realizacji zadania (na podstawie prognozy)”, konieczne są dalsze badania.

Przy utrzymaniu obecnej tendencji realizacja części wskaźników programu może być zagrożona. Dotyczy to po pierwsze działań w zakresie partycypacji publicznej, zwłaszcza dotyczących budowy formalnych i trwałych inicjatyw w tym zakresie (np. ciał dialogu obywatelskiego), a po drugie – liczby wolontariuszy i partnerstw. O ile organizacje zazwyczaj nawiązywały współpracę z wolontariuszami, o tyle ich liczba przypadająca na jedną organizację była niewielka w porównaniu z wymogami wskaźników. Mimo iż przy realizacji zadań zaangażowanych było wielu partnerów, to zagrożony może być wskaźnik „liczba partnerstw”. Sugeruje on tworzenie wielu niewielkich partnerstw, podczas gdy w badanych projektach tworzone raczej duże koalicje.

Wyniki analizy wskaźników wskazują po pierwsze (wraz z innymi wynikami badania) na konieczność ponownego przemyślenia i modyfikacji w działaniach na rzecz partycypacji publicznej (Priorytet 3), a po drugie na niepełną trafność niektórych zastosowanych wskaźników lub ich wartości docelowych. Rekomendujemy obniżenie wartości docelowej wskaźnika liczby partnerstw przy jednoczesnym zachowaniu wskaźnika liczby podmiotów/partnerów zaangażowanych przy realizacji zadania, podjęcie pogłębionej refleksji nad dalszym kształtem Priorytetu 3 oraz – ogólnie – interwencji publicznej na rzecz partycypacji obywatelskiej.

Czynniki wewnętrzne i zewnętrzne oddziałujące na Program NOWEFIO

Najczęściej wskazywane czynniki

Poniższe diagramy przedstawiają najczęściej wskazywane czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, wpływające pozytywnie i negatywnie na realizację projektów w ramach Priorytetów 2 i 3, zidentyfikowane przez realizatorów projektów w ramach ankiety. Należy zwrócić uwagę, że te same czynniki badani mogli różnie klasyfikować – jako pozytywne lub jako negatywne.

Rysunek 4. Najczęściej wskazywane czynniki zewnętrzne, wpływające na realizację projektu (% wskazań w ankiecie, łącznie silny i słaby wpływ)

Czynniki zewnętrzne - pozytywne

Zaangażowanie uczestników projektu - 95%
Współpraca z Narodowym Instytutem Wolności - 90%
Stosunek społeczności lokalnej do projektu - 87%

Czynniki zewnętrzne - negatywne

Pandemia COVID-19 - 50%
Zaangażowanie samorządów (niewystarczające lub brak) - 14%
Wsparcie ze strony zewnętrznych instytucji/organizacji/firm (niewystarczające lub brak) - 11%

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2 i 3 (n=234)

Rysunek 5. Najczęściej wskazywane czynniki wewnętrzne, wpływające na realizację projektu (% wskazań w ankiecie, łącznie silny i słaby wpływ)

Czynniki wewnętrzne - pozytywne

- Zgodność projektu z potrzebami uczestników - 98%
- Komunikacja z uczestnikami projektu - 97%
- Kompetencje zespołu w zakresie realizacji działań - 97%
- Komunikacja w zespole - 97%

•Czynniki wewnętrzne - negatywne

- Kompetencje zespołu w zakresie rozliczania i sprawozdawania projektów - 2%
- Organizacja pracy - 2%
- Relacje w zespole realizującym projekt - 2%

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2 i 3 (n=234)

Respondenci dużo częściej wskazywali czynniki pozytywne niż negatywne. W przypadku czynników negatywnie wpływających na realizację projektów, dużo częściej wskazywali te zewnętrzne niż te wewnętrzne, co oznacza, że **organizacje są zadowolone z własnych kompetencji – jeśli widzą braki, to w zakresie rozliczania i sprawozdawania projektów**. W roku 2021 nadal silny negatywny wpływ na realizację projektów miała pandemia COVID-19.

Siła oddziaływania czynników

Dla najczęściej wskazywanych czynników negatywnych oraz pozytywnych obliczono także **wskaźnik siły** pozytywnego lub negatywnego wpływu danego czynnika⁶. Ogółem, wpływ pozytywny był silniejszy (średni wskaźnik siły wpływu pozytywnego wyniósł 75, a negatywnego 29 w skali od 0 do 100). Oznacza to, że czynniki wpływu pozytywnego były stosunkowo częściej określane jako silne niż czynniki wpływu negatywnego. Poniżej przedstawiono „najsilniejsze” i „najsłabsze” czynniki wpływające na efekty projektów.

Tabela 4. Czynniki pozytywne o największej i najmniejszej sile

Czynniki POZYTYWNE	Najsilniejsze	Najsłabsze
Wewnętrzne	Zgodność projektu z potrzebami uczestników	Wystarczająca liczba pracowników
Zewnętrzne	Zaangażowanie uczestników projektu	Jakość zakupionego sprzętu

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2 i 3 (n=234)

Tabela 5. Czynniki negatywne o największej i najmniejszej sile

Czynniki NEGATYWNE	Najsilniejsze	Najsłabsze
Wewnętrzne	Kompetencje zespołu w zakresie realizacji działań	Organizacja pracy
Zewnętrzne	Pandemia COVID-19	Zaangażowanie uczestników projektu

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2 i 3 (n=234)

Jak wskazują powyższe dane, czynniki mające największy wpływ pozytywny wiążą się z grupą uczestników projektu. **Udany projekt to taki, który z jednej strony odpowiada na potrzeby uczestników, a z drugiej – uczestnicy są zaangażowani w jego realizację. Te dwie kwestie są ze sobą szczególnie powiązane, dlatego należy położyć silny nacisk na angażowanie uczestników już na etapie planowania projektu i przyjmowanie do realizacji tych projektów, które są zgodne z potrzebami uczestników.** Należy oczekiwać, że projektodawcy będą potrafili rzeczowo wskazać związek planowanych działań z potrzebami uczestników.

Mamy od lat taką praktykę naszą, że projekt nie może być tylko karmą narcyzmu artystycznego jednego czy drugiego realizatora, ale rzeczywiście przenosi się tych ludzi w inną rolę i czyni z nich współtwórców. (AF2, realizator projektu)

⁶ Wyliczony jako udział odpowiedzi „silny wpływ (pozytywny/negatywny) w łącznej liczbie odpowiedzi („silny wpływ pozytywny/negatywny” + „słaby wpływ pozytywny/negatywny”).

Najważniejsze wnioski

Cel szczegółowy 2: Ustalenie, jakie czynniki wewnętrzne i zewnętrzne oddziaływały na osiągnięte wartości wskaźników oraz siły i kierunku ich wpływu.

Najważniejsze wyniki:

- Do najważniejszych czynników zewnętrznych wpływających na projekty należały:
 - Zaangażowanie uczestników projektu (pozytywny, najsilniejszy)
 - Współpraca z NIW (pozytywny)
 - Pandemia COVID-19 (negatywny, najsilniejszy)
 - Niewystarczające zaangażowanie samorządów i innych instytucji (negatywny)
- Do najważniejszych czynników wewnętrznych wpływających na projekty należały:
 - Zgodność projektu z potrzebami uczestników (pozytywny)
 - Komunikacja z uczestnikami projektów (pozytywny)
 - Niewystarczające kompetencje w zakresie rozliczania i sprawozdawczości (negatywny)
 - Niewystarczająco dobra organizacja pracy (negatywny)
- Do innych silnych czynników należały: zgodność projektu z potrzebami uczestników (pozytywny), wystarczająca liczba pracowników (pozytywny), niewystarczające kompetencje w zakresie realizacji zadań (jako negatywny)

Respondenci częściej wskazywali czynniki pozytywne niż negatywne. Organizacje są zadowolone z własnych kompetencji – jeśli widzą braki, to w zakresie rozliczania i sprawozdawania projektów. Kluczową rolę w projektach NOWEFIO, zwłaszcza w Prioryecie 2, pełni budowa relacji z uczestnikami, udany projekt to taki, który z jednej strony odpowiada na potrzeby uczestników, a z drugiej – uczestnicy są zaangażowani w jego realizację. Te dwie kwestie są ze sobą szczególnie powiązane.

Należy położyć silny nacisk na angażowanie uczestników już na etapie planowania projektu i przyjmowanie do realizacji tych projektów, które są zgodne z potrzebami uczestników. Konieczne jest w tym zakresie wsparcie szkoleniowe i doradcze dla wnioskodawców.

Rozwiązania wzmacniające lub ograniczające wpływ

Aby zwiększyć efektywność w projekcie, warto w przyszłości wzmocnić oddziaływanie czynników pozytywnych i ograniczyć oddziaływanie czynników negatywnych. Aby wzmacniać oddziaływanie czynników pozytywnych i ograniczanie czynników negatywnych, rekomendujemy:

- * realizację przez NIW szkoleń dla podmiotów uprawnionych do wnioskowania w zakresie ww. czynników wewnętrznych (zarówno tych wskazywanych jako pozytywne – zwłaszcza komunikacji z aktualnymi i potencjalnymi uczestnikami, jak i tych, które wskazywane były jako negatywne – kompetencje

w zakresie rozliczania i sprawozdawczości, organizacja pracy w podmiotach społeczeństwa obywatelskiego, budowanie relacji w zespole). Szkolenia tego typu powinny być częścią Akademii NIW (np. jako „Akademia FIO”) i powinny obejmować także tematykę pozyskiwania funduszy;

- * położenie szczególnego nacisku na ww. kwestie podczas webinarów kolejnych edycji NOWEFIO oraz w materiałach (np. podręcznik dla oferentów, FAQ).
- * stworzenie katalogu dobrych praktyk z opisami projektów, w których ww. czynniki pozytywne odegrały kluczową rolę lub czynniki negatywne zostały zniwelowane, na bazie reportaży i wywiadów z uczestnikami np. na wzór Atlasu Dobrych Praktyk⁷, jednak z naciskiem na opis tych elementów, które zadecydowały o sukcesie, zwłaszcza diagnozy potrzeb;
- * wzmocnienie znaczenia diagnozy potrzeb w ocenie ofert lub wyodrębnienie jej jako osobnego kryterium z jednoczesnym wsparciem dla oferentów w tym zakresie (szkolenia, webinaria, materiały). Najwyżej powinny być punktowane projekty tworzone wspólnie ze społecznością lokalną, samorządami itp. – w lokalnym ekosystemie. Oczekiwać należy także, aby uzasadnienie potrzeb poparte było dowodami a nie jedynie przekonaniem projektodawcy.

⁷ Atlas Dobrych Praktyk. Działania laureatów i finalistów Super Samorząd i Super Głos 2021, https://www.maszglos.pl/wp-content/uploads/2022/07/atlas_dobrych_praktyk.pdf

Ocena poziomu realizacji idei/zadań strategicznych w projektach

Ocena osiągnięcia efektów

W przypadku Priorytetu 2 zdaniem realizatorów projekty przyczyniły się do **zwiększenia spójności społecznej i poprawy relacji** w społecznościach lokalnych, w których realizowany był projekt. Połowa badanych twierdzi, że projekt przyczynił się w bardzo dużym stopniu do budowania zaufania, a 62% – że przyczynił się do tworzenia więzi społecznej. Projekty miały także pozytywny wpływ na nieformalną aktywność obywatelską (większy niż na aktywność formalną) oraz samoorganizację obywatelską. Osiągnięcie zmian w tym zakresie potwierdza także kadra zarządzająca programu:

W sprawozdaniach dodaliśmy jeszcze jedno pole dotyczące podsumowania efektów. Oczywiście to trochę na oświadczeniach bazujemy, ale z tej perspektywy, z treści sprawozdań wynika, że te zmiany następują (IDI, członek kadry zarządzającej Programem)

Najmniejszy wpływ miały realizowane projekty na kwestie związane z wolontariatem i na rozwiązanie problemów lokalnych. Warto tu nadmienić, że także wskaźnik „Liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadań” został osiągnięty w stosunkowo niewielkim stopniu (z punktu widzenia planowanej wartości docelowej). **Należy zatem wzmocnić działania w zakresie wolontariatu.** Jak wskazuje uczestniczka affinity group, skuteczne działania związane z wolontariatem wymagają budowania długofalowych relacji, pełnych zaufania:

I właśnie podtrzymaniu takiej stałej bazy wolontariuszy na pewno sprzyja bezpośredni kontakt już na etapie rekrutacji. Dużo lepiej jest dotrzeć do kogoś, nie wiem, spotykając się właśnie w jakiejś społeczności niż poprzez ogłoszenia gdzieś w mediach społecznościowych. Docenianie pracy indywidualnie, a nie grupowo, czyli faktycznie wyciągnięcie ręki, podziękowanie i żeby ta osoba czuła, że to dzięki niej. No i włączanie w proces decyzyjny, jeżeli wola (AG2, realizatorka projektu)

Dodatkową daną przynosi także badanie programu PROO, w którym wskazywano, że organizacje, planując wzmocnienie infrastrukturalne, relatywnie rzadko dbają o stworzenie ram, systemów wolontariackich. Angażują uwagę i środki we wzmocnienie personelu, dużo mniej uwagi poświęcają rozwijaniu tego aspektu działalności.

Znamienne jest to także w kontekście faktu, że bywają bardzo udane projekty wzmacniające wolontariat.

Na przykład ta grupa nowych wolontariuszy dała impuls do zupełnie nowych działań, które zresztą się powiodły świetnie. W zeszłym roku oni dogadali się między sobą i w ramach fundacji naszej udało się stworzyć projekty współpracy międzynarodowej młodzieży, która oczywiście dotyczyła tylko Litwy i Ukrainy, a oni poszli teraz w kierunku Czech i Niemiec. Odbyły się bardzo ciekawe projekty i my, potem w te projekty też weszliśmy, ale inspiracja i taki impuls były od nich. (AG 2, realizator projektu)

A zatem są dobre praktyki w tym obszarze. Ponadto pomoc uchodźcom z Ukrainy pokazała skalę potencjalnego wolontariatu wśród Polaków. Wydaje się zatem, że być może należy szukać nowych metod pracy z wolontariuszami innych niż dotychczas stosowane.

Wykres 8. Efekty, do których osiągnięcia przyczyniły się projekty Priorytetu 2 - wg realizatorów (kolejność wg średniej oceny)

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2 (n=219)

Poniższa tabela wskazuje, w jakim stopniu projekty Priorytetu 2 o różnych tematach wpłynęły na osiągnięcie danego rodzaju efektów.

Tabela 6. Priorytet 2: tematy projektów a ocena wpływu na osiągnięcie efektów (pogrubieniem zaznaczono najwyższy wynik w danej kolumnie)

	Zwiększenie aktywności obywatelskiej w formie zorganizowanej działalności (w organizacjach)	Zwiększenie aktywności obywatelskiej - nieformalnej	Rozwój samoorganizacji obywatelskiej	Tworzenie więzi społecznych	Budowanie zaufania	Zwiększenie aktywności wolontariackiej	Rozwiązanie problemów lokalnych	Pozyskanie nowych członków, współpracowników, wolontariuszy dla organizacji	Zwiększenie świadomości obywatelskiej i prawnej uczestników
Zwiększenie aktywności społecznej obywateli	3,14	3,35	3,10	3,62	3,49	3,12	2,80	2,89	2,98
rozwiązywanie lokalnych problemów z udziałem społeczności	3,30	3,49	3,00	3,66	3,63	3,08	3,38	2,83	3,00
promocja wolontariatu	3,38	3,37	3,26	3,69	3,57	3,71	3,05	3,32	2,95
edukacja prawna	2,67	3,00	2,50	3,33	3,67	2,00	2,67	3,00	4,00
edukacja obywatelska (poza prawną)	3,00	3,12	3,14	3,44	3,33	3,00	3,04	2,65	3,17
dbanie o lokalne dziedzictwo/tradycję/historię	3,09	3,27	3,15	3,64	3,45	2,98	2,68	2,90	2,90
promowanie działań ekologicznych, ochrony środowiska	3,03	3,18	2,94	3,54	3,42	3,26	2,94	2,67	2,97
włączanie przedstawicieli grup wykluczonych w życie społeczne i obywatelskie	3,00	3,07	2,92	3,59	3,57	2,96	2,82	2,71	3,05
integracja międzypokoleniowa	3,00	3,29	2,95	3,74	3,58	3,07	2,82	2,82	2,77

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2 (n=219)

Jak wskazuje tabela:

- projekty dotyczące promocji wolontariatu osiągnęły dużo pozytywnych efektów, także w dziedzinach takich jak rozwój samoorganizacji obywatelskiej i rozwiązywanie problemów lokalnych;
- do tworzenia więzi społecznych w największym stopniu przyczyniały się projekty z zakresu integracji międzypokoleniowej;
- do budowania zaufania i zwiększania aktywności obywatelskiej w największym stopniu przyczyniają się projekty z zakresu rozwiązywania lokalnych problemów z udziałem społeczności.

Podobną analizę przeprowadzono także dla różnych rodzajów działań realizowanych w projektach. Wynika z niej, że:

- najwyżej oceniano efekty akcji charytatywnych (zwłaszcza w zakresie rozwoju wolontariatu);
- do zwiększenia aktywności obywatelskiej najbardziej przyczyniają się akcje charytatywne i szkolenia bezpośrednie oraz warsztaty;
- do tworzenia więzi społecznych i budowania zaufania w największym stopniu przyczyniły się zajęcia fizyczne i kulturalne.

Jeśli natomiast chodzi o Priorytet 3, w największym stopniu zrealizowane zostały efekty dotyczące zwiększenia obecności organizacji obywatelskiej w życiu publicznym (vide wykres poniżej). Jest to bardzo ogólne sformułowanie i realizatorzy mogą za dowód tego efektu brać różne działania, np. realizację jakichkolwiek działań w społeczności lokalnej w ogóle. W drugiej kolejności wg realizatorów projekty przyczyniły się do poprawy wizerunku organizacji obywatelskiej. **Dopiero na trzecim miejscu jest najważniejszy, jak się zdaje, cel priorytetu 3, czyli zwiększenia partycypacji publicznej obywateli, ponadto rzadko rozwiązania stworzone w zakresie partycypacji są trwałe.**

Stosunkowo rzadko osiągano także efekty dotyczące **wymiany informacji między organizacjami a władzami publicznymi**, co zgodne jest także z narzekaniem realizatorów na niewystarczające zaangażowanie samorządów we współpracę. Jednakże jak wskazuje przedstawiciel kadry zarządzającej Programem, działania informacyjne osiągają efekt. Należy więc kontynuować realizację działań z zakresu wymiany informacji między NGO a władzami, zwłaszcza bezpośrednich (nie w formie online), takich jak spotkania, konferencje, wspólne wyjazdy itp.

Po prostu część samorządów nie jest zainteresowana takimi spotkaniami, część jest zainteresowana. Byłem na jakimś jednym spotkaniu, gdzie przyszedł burmistrz i siedział całe spotkanie, słuchał go, notował i był wielce zafascynowany, że w ogóle ktoś daje dotacje na organizację pozarządowe oprócz urzędu (IDI, przedstawiciel kadry zarządzającej projektem)

Zbiorcza analiza danych wskazuje więc, że najtrudniej jest w NOWEFIO osiągnąć efekty związane z partycypacją publiczną i wpływem obywateli na władzę – podobnie jak było w przypadku FIO 2014-2020. Jak wskazuje raport z ewaluacji ex-post poprzedniej edycji Funduszu, „rozwój partycypacji obywateli w sprawach publicznych (cel szczegółowy 3) nadal jest wyzwaniem” i twierdzenie to pozostaje w mocy. Przydatne byłoby zatem równoległe wprowadzanie zmian systemowych wzmacniających partycypację publiczną i współpracę między podmiotami społeczeństwa obywatelskiego a instytucjami publicznymi na poziomie krajowym i lokalnym oraz wzmocnienie zaangażowania samorządów w NOWEFIO.

Niestety jesteśmy w sytuacji kontynuacji programów, co skutkuje tym, że powielane są te same mechanizmy. Widać jednak, że nie przynoszą one efektów. Wydaje się, że w zakresie Priorytetu 3. Program stoi przed koniecznością zmian/modyfikacji.

Wykres 9. Efekty, do osiągnięcia których przyczyniły się projekty Priorytetu 3. - wg realizatorów (kolejność wg średniej oceny)

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 3. (n=15)

Według dodatkowej analizy, do zwiększenia obecności organizacji obywatelskich oraz partycypacji obywateli w życiu publicznym najbardziej zdaniem realizatorów przyczyniły się projekty z zakresu tworzenia narzędzi wymiany informacji oraz organizacji konsultacji społecznych.

Wizerunek i sytuacja organizacji a projekty

40% analizowanych projektów zdaniem realizatorów zawierało działania mające na celu kształtowanie wizerunku organizacji pozarządowych i innych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego. Realizowane projekty przyczyniły się do zwiększenia zaufania społecznego do organizacji (twierdzi tak 89% realizatorów, w tym aż 29% ocenia tę zmianę jako silną) oraz poprawy wizerunku organizacji w otoczeniu (odpowiednio 84% i 28%).

Wykres 10. Zmiany, które wystąpiły dzięki projektom wg realizatorów

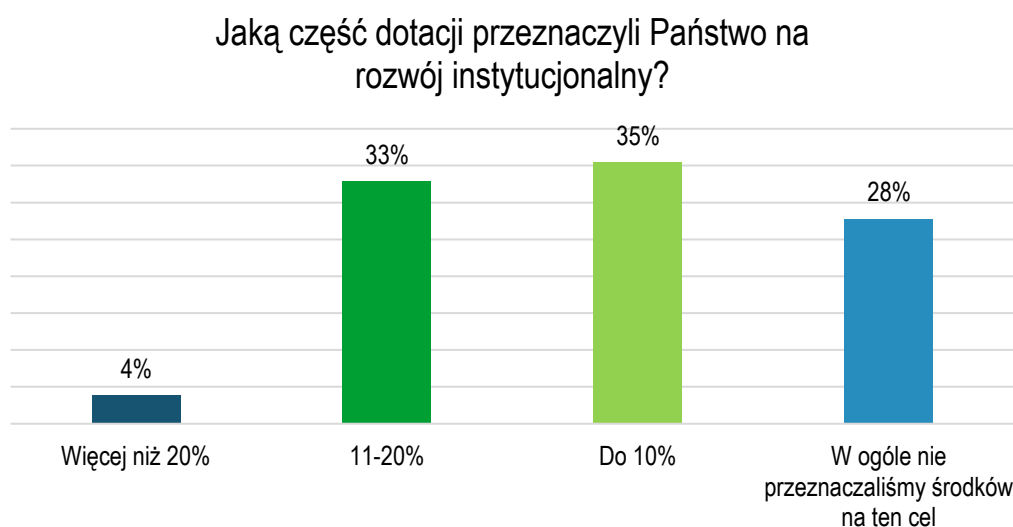
Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2. i 3. (n=234)

Realizowane projekty przyczyniły się również do podwyższenia standardów działania organizacji, a stosunkowo najrzadziej – do zwiększenia stabilności funkcjonowania organizacji (brak stabilności jest jednym z najważniejszych problemów organizacji obywatelskich w Polsce od lat). Do zwiększenia stabilności przyczyniła się możliwość przeznaczenia środków na rozwój instytucjonalny. Jednakże choć limit wydatków na ten cel wynosi 20% całej dotacji, tylko 37% organizacji przeznaczyło więcej niż 10% przyznanych im środków na rozwój instytucjonalny, a 28% w ogóle nie przeznaczyło środków na ten cel (vide: wykres poniżej). Możliwą przyczyną takiego stanu rzeczy jest rezygnacja części organizacji z tej kategorii kosztów już na etapie aplikowania do Programu. Wnioskodawcy mogą błędnie zakładać, że zbyt wysoki odsetek środków przeznaczonych na rozwój instytucjonalny (który musi zostać uzasadnione w ofercie) przyczyni się do obniżenia oceny w kryterium merytorycznym 5 („Zasadność planowanych kosztów w stosunku do celów, rezultatów i zakresu działań, które obejmuje oferta”). Obawa ta nie jest jednak obiektywnie uzasadniona wewnątrz NOWEFIO, może wiązać się raczej z doświadczeniami z innych programów grantowych. Może to się także łączyć z brakiem zaufania, że możliwe jest pozyskanie środków na kwestie niezwiązane z projektem (organizacje w Polsce nie są przyzwyczajone do takiej zasady). Możliwe wyjaśnienie jest również takie, iż wiele organizacji aplikuje równolegle do PROO 1a, gdzie można otrzymać dotację na cele infrastrukturalne i gdzie środki są znacznie większe, a organizacja może zainwestować je w swój rozwój. Z drugiej strony jednak niewielkie odsetki środków przeznaczanych na rozwój instytucjonalny mogą oznaczać odpowiedzialność beneficjentów za otoczenie - rozumianą jako koncentracja na problemie, a nie na rozwoju własnej organizacji.

REKOMENDACJA: Z punktu widzenia obecnej diagnozy problemów NGO i innych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego problem stabilności finansowej jest nadal istotny, należałoby zatem rozważyć danie wnioskodawcom możliwości przeznaczenia środków na rozwój instytucjonalny w wysokości np. 15% dotacji bez analizowania tego punktu przy ocenie merytorycznej lub też uzależnić taką możliwość od obecnej sytuacji organizacji (otrzymania lub nie dotacji PROO). Jednocześnie przyznanie tych środków zależne byłoby od istnienia spełniającej konkretne standardy, strategii rozwoju organizacji – przykładowo oparte na publikacji „Jak zarządzać

organizacją prowadzącą działalność gospodarczą?⁸, zwłaszcza na rozdziale 4.1.3, dotyczącym strategii.

Wykres 11. Część dotacji, jaką realizatorzy przeznaczyci na rozwój instytucjonalny

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2. i 3. (n=234)

Dobro wspólne w projektach

Pojęcie dobra wspólnego było definiowane na różne sposoby na przestrzeni dziejów. Na potrzeby niniejszego opracowania wstępnie można przyjąć definicję, według której dobro wspólne to „każdy odnawialny zasób zarządzany kolektywnie przez grupę ludzi, w sposób uwzględniający równy dostęp i użytkowanie tego dobra (sprawiedliwe dla członków wspólnoty i wykluczające jego wykorzystywanie przez osoby nieuprawnione) oraz zrównoważone utrzymanie (zapewnienie trwałości dobra i odpowiedniej jego jakości)”⁹. Należy jednocześnie zauważyć, że odnawialny może być zarówno zasób materialny (np. boisko piłkarskie w miasteczku) jak i niematerialny (np. kapitał społeczny wyrażony w postaci wysokiego poziomu zaufania między mieszkańcami tego miasta). W toku badania o dobro wspólne zapytano zarówno osoby zarządzające Programem, jak i realizatorów projektów. Pojawiły się m.in. następujące definicje:

Dobro wspólne jest pewnie rozumiane dosyć intuicyjnie, jako pewien zespół dóbr, pewna przestrzeń, zasób osobowy czy materialny, za którą czuję się odpowiedzialny i który chcę rozwijać (warsztat startowy, osoba z kadry zarządzającej Programem)

Działanie na rzecz innych, nie działanie dla zysku i dla swojego interesu, ale tak naprawdę dla interesu wspólnego, publicznego (IDI, osoba z kadry zarządzającej Programem)

To jest coś, co po prostu łączy społeczności i z różnych środowisk. Są rzeczy, które nas dzielą, a jest zawsze w gminie czy w mieście jedna rzecz, która jest dobra dla wszystkich.

⁸ Gałka E. (red.), Jak zarządzać organizacją prowadzącą działalność gospodarczą? Leszno 2020, <https://niw.gov.pl/wp-content/uploads/2021/04/model-bingo-zarzadzanie-w-ngo.pdf>, dostęp: 08.05.2023.

⁹ Prandecki K., dz. cyt.

*Czyli warto podejmować działania i łączyć się w partnerstwa i działać właśnie w tym kierunku
(AG Priorytet 2, realizatorka projektu)*

Zarówno kadra zarządzająca Programem, jak i realizatorzy projektów są zdania, że dobro wspólne jest ważnym pojęciem i że realizacja działań w ramach FIO przyczynia się do jego wytwarzania i dbania o nie. Jedną z uczestniczek AG dla realizatorów Priorytetu 2. zauważyła także systemowe, szersze oddziaływanie pojedynczych projektów, które przyczyniają się do powstania dobra wspólnego przez działanie ukierunkowane na grupy docelowe:

Oprócz tego, że pomagamy naszej grupie odbiorców, to jeszcze zabezpieczamy społeczeństwo przed przestępczością, bo działamy w systemie (AG Priorytet 2, realizatorka projektu)

Do działań w zakresie dobra wspólnego, wymienianych przez realizatorów projektów w ramach Priorytetu 2, należą między innymi działania związane z aktywizacją społeczną dzieci i młodzieży, gdyż pozwalają na rozwinięcie relacji w grupach rówieśniczych i mieszanych. Dzięki temu dochodzi do porozumienia i istnieje możliwość realizacji wspólnego celu. Inny realizator wskazywał na fakt, że dla tworzenia i opieki nad dobrem wspólnym istotne jest przekazanie uczestnikom projektów umiejętności, które się do tego dobra wspólnego przyczyniają, a więc działania edukacyjne.

Mamy określone dobro wspólne i te wszystkie nasze projekty się wpisują w to założenie, (...) mówimy o wyposażeniu młodych ludzi w umiejętności ratowania życia ludzkiego, które będą wykorzystywać przez całe swoje życie, tym bardziej, że otrzymując certyfikat zobowiązują się do tego, że udzielą pomocy pod groźbą sankcji karnej. Tak to wygląda w przypadku ratowników wodnych (AG Priorytet 2, realizator projektu)

Realizatorzy projektów w ramach P3 wśród działań na rzecz dobra wspólnego wskazywali np. na tworzenie rad seniorów czy wspieranie społecznej rady ds. kultury. Ich wypowiedzi wskazują na dostrzeganie bezpośredniego związku między partycypacją publiczną i dobrem wspólnym. Pojawiały się też wypowiedzi, wskazujące, iż dążenie do dobra wspólnego to przełamywanie atomizacji:

My z Fundacji musieliśmy trochę się nachodzić za tymi wszystkimi organizacjami kulturalnymi. Namawiać ich na to, żeby wspólnie próbowali coś zrobić, bo u nas to środowisko było bardzo zatowizowane. A teraz jest tak, że to oni częściej dzwonią, inicjują spotkania, żeby coś zrobić. Społeczna Rada do spraw kultury, którą też wspieraliśmy w ramach projektu, częściej puka do drzwi prezydenta ze swoimi pomysłami (AG Priorytet 3, realizator projektu).

Pojęcie dobra wspólnego jest więc rozumiane intuicyjnie i szeroko, na bazie badań jakościowych z realizatorami projektów da się jednak wyróżnić trzy podstawowe sposoby jego rozumienia:

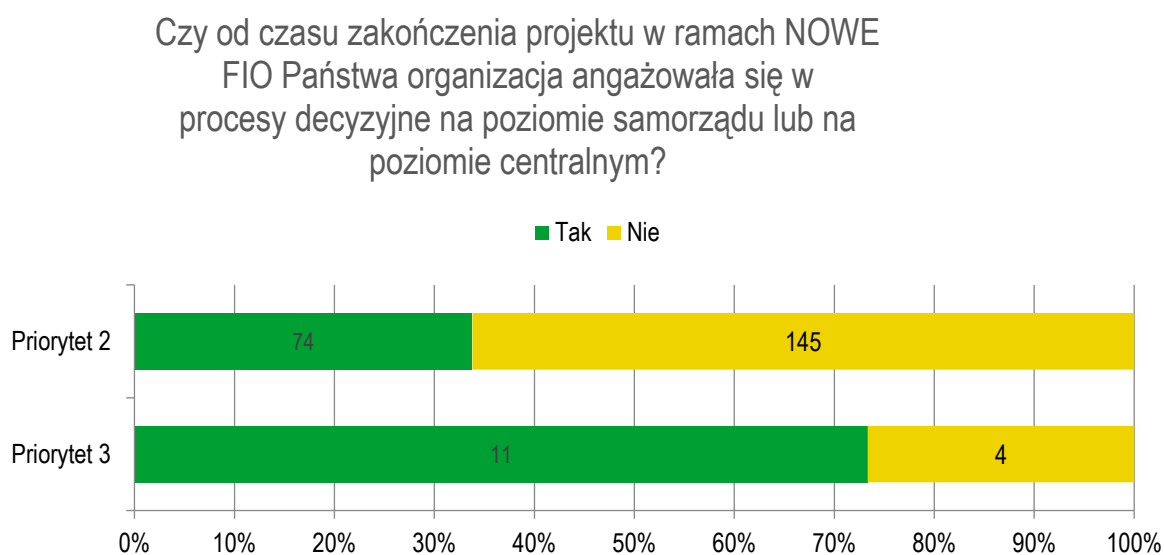
- dobro wspólne jako zasoby, z których może korzystać wiele osób;
- dobro wspólne jako dobre relacje między ludźmi;
- dobro wspólne jako działania wpływające pozytywnie na szerszą społeczność.

Przeszkodą w myśleniu o dobru wspólnym jest wspominany już wcześniej brak zaufania między podmiotami społeczeństwa obywatelskiego a władzami lokalnymi oraz rosnąca polaryzacja społeczna i polityczna, na którą wskazują uczestnicy warsztatu startowego. Warto zatem to pojęcie przypominać i akcentować w dalszych odsłonach Programu. Jednocześnie jest to pojęcie pojemne i nośne, do którego łatwo jest nawiązywać i odwoływać się w codziennym działaniu organizacji. Rozumiane może być także dość intuicyjnie. Wydaje się zatem, że warto jego obecność wzmocnić w Programie.

NOWEFIO a wpływ na decyzje władz publicznych

Większość podmiotów, które realizowały projekty w ramach programu NOWEFIO, **nie angażowało się od czasu ich zakończenia w procesy decyzyjne** na poziomie samorządu ani na poziomie centralnym. Aktywność taką zadeklarowało jedynie 38% badanych. Istnieje tu znacząca różnica między Priorytetem 3., w którym aż 93% (14 z 15 organizacji) angażowało się w te procesy, a Priorytetem 2., gdzie było to jedynie 34%. Wskazuje to na fakt, że **istnieją w Polsce organizacje „wyspecjalizowane” w uczestnictwie w procesach decyzyjnych, natomiast podmioty społeczeństwa obywatelskiego jako ogół partycypują w nich w niewielkim stopniu.**

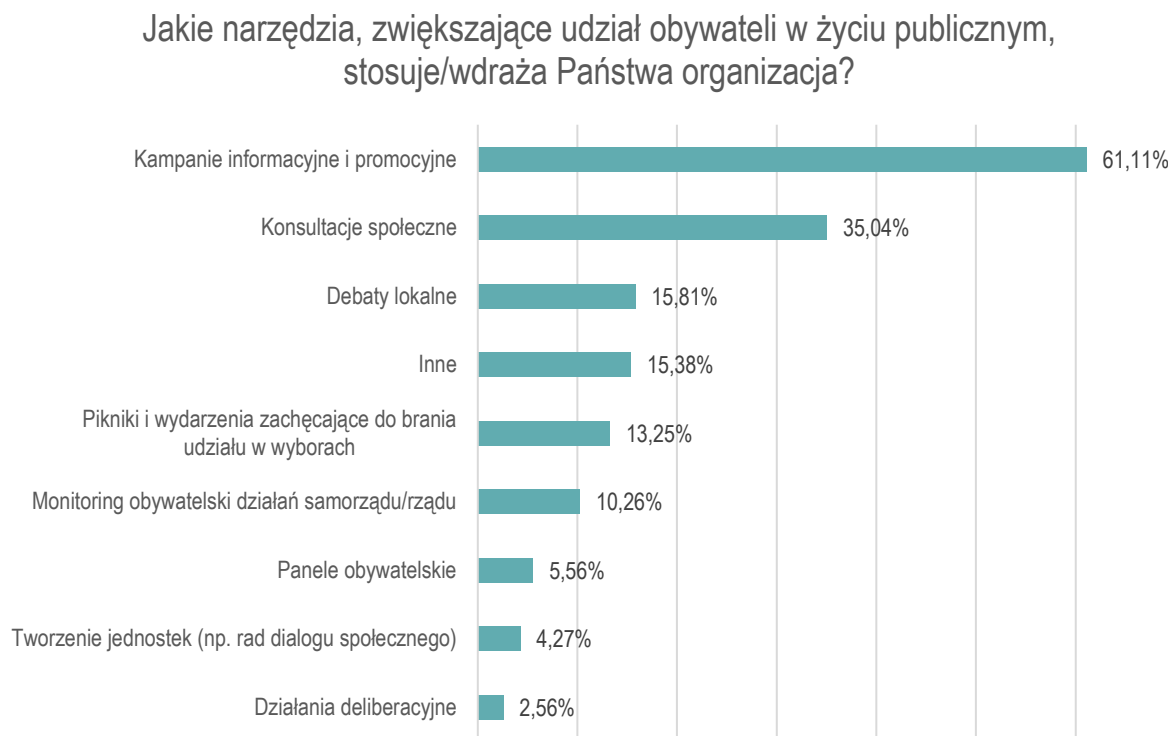
Wykres 12. Zaangażowanie realizatorów projektów w procesy decyzyjne po zakończeniu projektów

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2. i 3. (n=234)

Badane organizacje zapytano o narzędzia, które zwiększają udział obywateli w życiu publicznym. Jak się okazuje, największa grupa spośród badanych (61%) nie realizuje działań, które zwiększają ten udział bezpośrednio, a jedynie zachęca obywateli poprzez kampanie informacyjne i promocyjne. Konsultacje społeczne realizuje 35% badanych, a debaty lokalne – już tylko 16%. Rzadko realizowane są działania takie jak deliberacja, panele obywatelskie oraz tworzenie jednostek dialogu społecznego (na które wydaje się być zorientowany Program NOWEFIO). Inne, wskazywane przez 15% badanych, narzędzia okazały się tak zróżnicowane, że trudno podzielić je na kategorie – od autorefleksji, pracy na doświadczeniu własnym i auto-rzecznictwa poprzez ogólne stwierdzenia typu „tworzenie form życia wspólnotowego” aż do grup wsparcia. Najwięcej wśród „innych” wskazano działań promocyjnych, informacyjnych i edukacyjnych.

Wykres 13. Narzędzia, zwiększające udział obywateli w życiu publicznym, stosowane przez realizatorów projektów

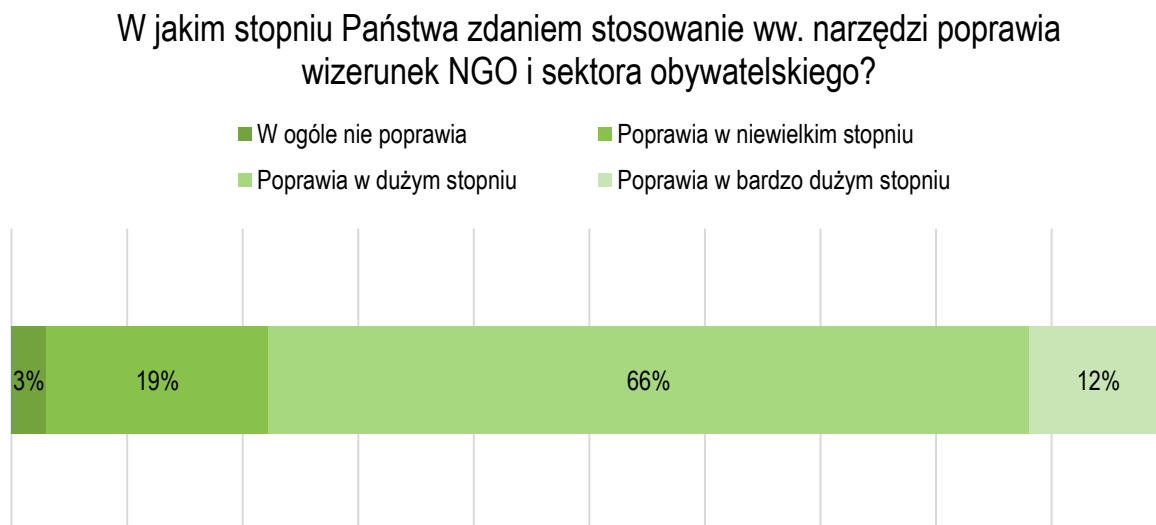

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2. i 3. (n=234)

Analiza tych danych, jak również danych dot. wskaźników wskazuje, że Program (zwłaszcza Priorytet 3.) kumuluje treść jaką nadają mu wnioskodawcy. Oznacza to, że składane projekty tylko częściowo wpisują się w założenia, wyrażone we wskaźnikach sformułowanych na poziomie programu, a cele poszczególnych priorytetów są traktowane swobodnie przez wnioskodawców. W wyniku tego otrzymujemy szereg zróżnicowanych projektów, może to jednak doprowadzić do braku realizacji założeń programu. Kolejne lata wymagają kalibrowania działań tak, by realizowano zadania przyczyniające się do osiągnięcia wskaźników.

Większość przedstawicieli badanych organizacji uważa, że stosowanie wskazywanych wcześniej narzędzi poprawia wizerunek NGO i sektorze obywatelskiego, choć stosunkowo niewiele z nich stwierdza, iż stopień wpływu ten jest bardzo duży (12% wobec 66% uważających, że jest on duży). Analizując odpowiedzi na to pytanie, należy jednak mieć na względzie istotne znaczenie działań informacyjnych i promocyjnych wśród wskazanych narzędzi.

Wykres 14. Wpływ stosowanych narzędzi na poprawę wizerunku NGO i sektora obywatelskiego wg realizatorów

Źródło: Ankieta mix-mode z realizatorami projektów NOWEFIO, Priorytet 2 i 3 (n=234)

Analiza kwestii związanych z partycypacją publiczną i jej rozwojem w ramach Programu NOWEFIO wskazuje wyraźnie, że jest to najtrudniejszy element programu. Dodatkowe światło na tę kwestię rzucają uczestnicy Affinity Group w ramach Priorytetu 3. Co prawda wskazują oni, że ich projekty przyniosły przewidywane efekty (zwłaszcza z powodu wysokich kompetencji kadry i dobremu rozeznaniu sytuacji lokalnej), jednak stwierdzają też, że projekty z zakresu partycypacji publicznej są trudne, wymagają także zaangażowania władz a środki w ramach NOWEFIO są niewystarczające:

Możliwość tych stawek wynagrodzeń wyższych – może to by bardziej zmotywowało osoby do ciężkiej pracy. Bo stawki są jednakowe; przy tym, jak ja organizuję festyn, zamykam i mam z głowy, a tutaj – muszę się napracować i to nie tylko przy projekcie (AG, realizator projektu).

Najważniejsze wnioski

1. Znacząco nie zmienia się zróżnicowanie regionalne, które wskazane zostało w programie FIO 2014-2020: najniższą liczbą składanych ofert oraz najniższym współczynnikiem sukcesu cechują się województwa: opolskie, kujawsko-pomorskie, lubuskie i świętokrzyskie. Jest to zjawisko negatywne z punktu widzenia założeń Programu, gdyż jedną z jego zasad ma być dywersyfikacja regionalna, tj. „dostępność środków w ramach Programu powinna być możliwie równa we wszystkich regionach kraju, mając przy tym na uwadze potencjał społeczno-demograficzny regionu”.

W kolejnych latach należy zastosować proponowany w programie system „kopert” regionalnych, w ramach których poszczególnym województwom przyznana zostanie minimalna alokacja środków. Do kryteriów przyznawania alokacji, do których należą obecnie potencjał społeczno-demograficzny i nasycenie regionu działalnością organizacji obywatelskiej, należałoby dodać aktywność organizacji w pozyskiwaniu środków z programu NOWEFIO (tzn. przyznawać więcej środków regionom, w którym organizacje są mniej aktywne).

2. Największą grupą organizacji realizujących projekty w ramach NOWEFIO są podmioty, które powstały w latach 2015-2019. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że 60% realizatorów projektów to organizacje, które powstały przed 2015 r., podczas gdy w Programie wielokrotnie wskazuje się potrzebę skierowania dofinansowania dla organizacji młodych i nieposiadających dużego doświadczenia.

W kolejnych latach należy wzmocnić w ramach Priorytetu 2 szanse otrzymania dofinansowania przez organizacje młode (założone w ciągu ostatnich 3 lat) poprzez odpowiednie zmiany w kryteriach strategicznych. Nie dotyczy to Priorytetu 3, w którym dążymy do wypracowania przez organizacje zmian systemowych, a te wymagają większego doświadczenia.

3. Zagrożone są wartości 4 wskaźników docelowych programu: „Liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadań”, „Liczba partnerstw zawartych na rzecz zadania realizowanego w ramach Programu”, a zwłaszcza „Liczba zrealizowanych zadań mających na celu efektywne wykorzystanie narzędzi partycypacji publicznej” oraz „Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach) utworzonych w ramach bądź na skutek zadania”. W odpowiedzi na wskazane zagrożenia należy obniżyć wartość docelową wskaźnika „Liczba partnerstw” (projekty realizowane są w dużych partnerstwach, a wskaźnik „liczba partnerstw” promuje nie tyle samą współpracę w partnerstwie, co powstanie dużej liczby małych partnerstw).

We współpracę w zakresie partycypacji publicznej warto zaangażować, w sposób systemowy, samorządy oraz rozważyć rezygnację ze wskaźnika „Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach)”, gdyż formy te obecnie tracą swoją popularność – partycypacja publiczna realizowana jest na wiele innych sposobów, a za tworzenie ciał dialogu obywatelskiego odpowiedzialne są głównie instytucje publiczne. NGO i inne podmioty społeczeństwa obywatelskiego często nie są w stanie w sposób efektywny doprowadzić do ich stworzenia i podtrzymania.

4. Największe problemy w ramach realizacji NOWEFIO dotyczą kwestii partycypacji publicznej (Priorytet 3.). Większość podmiotów, które realizowały projekty w ramach Programu NOWEFIO, nie angażowało się od czasu ich zakończenia w procesy decyzyjne na poziomie samorządu ani na poziomie centralnym. Badanie wskazuje, że dużo większe trudności występują w przypadku Priorytetu 3. niż Priorytetu 2. W Priorytecie 3. organizacje biorą udział niechętnie. Spowodowane jest to tym, że jest to trudniejszy priorytet, wymagający większego profesjonalizmu od organizacji, nie wszystkie organizacje są wyspecjalizowane w kwestii partycypacji publicznej, brakuje wzajemnego zaufania podmiotów

społeczeństwa obywatelskiego i władz lokalnych zwłaszcza w dobie rosnącej polaryzacji. Wyniki ankiety wskazują na stricte lokalny charakter realizowanych działań – żaden projekt nie dotyczył kształtowania polityk publicznych na poziomie krajowym czy nawet regionalnym. Ponadto w Priorytecie 3. zdecydowanie dominował jeden rodzaj działań, jakim są działania edukacyjne w zakresie partycypacji publicznej. Osiągnięcie wskaźników w zakresie partycypacji publicznej jest zagrożone.

Wydaje się, że sytuacja ta różni się częściowo z intencją twórców Programu, którzy dążyli do wspierania działań prowadzących do stworzenia trwałych rozwiązań instytucjonalnych, w tym powołania ciał pomocniczych samorządu terytorialnego i instytucji dialogu obywatelskiego. Obecny system zrzuca całą odpowiedzialność za partycypację publiczną na NGO i inne podmioty społeczeństwa obywatelskiego – to organizacje pozarządowe muszą nakłonić samorządy do współpracy.

Należy poddać głębokiej refleksji kwestię wspierania partycypacji publicznej w ramach programu konkursowego, jakim jest NOWEFIO. Być może działania w tym zakresie powinny być realizowane w sposób całkowicie odmienny – na zasadzie krajowych lub regionalnych projektów systemowych, w których uczestniczyłyby zarówno NGO, jak i samorządy.

Rekomendujemy zatem stworzenie nowej formuły wspierania partycypacji publicznej opartej na rzetelnej diagnozie. Pierwszym etapem tych działań byłoby przeprowadzenie (w formie systemowego działania NIW) szeroko zakrojonej diagnozy stanu partycypacji publicznej w dzisiejszej Polsce, obejmującej kompleksową analizę działań podejmowanych przez instytucje samorządowe i rządowe, badanie samorządów, organizacji pozarządowych i mieszkańców (ilościowe i jakościowe). Celem takiego badania byłoby wskazanie luk, problemów i barier w systemie partycypacji, czynników sukcesu i porażki, a także sformułowanie rekomendacji do dalszego wsparcia partycypacji publicznej. Wsparcie to powinno być kierowane zarówno do podmiotów społeczeństwa obywatelskiego, jak i do instytucji publicznych, lokalnych i centralnych.

5. Do najczęściej wskazywanych czynników pozytywnych wpływających na projekty należą: zgodność projektu z potrzebami uczestników, komunikacja z uczestnikami projektu, kompetencje zespołu w zakresie realizacji działań, komunikacja w zespole (czynniki wewnętrzne) oraz: zaangażowanie uczestników projektu, współpraca z Narodowym Instytutem Wolności i stosunek społeczności lokalnej do projektu (czynniki zewnętrzne). Z kolei do wskazywanych czynników negatywnych należały najczęściej pandemia COVID-19, niewystarczające zaangażowanie samorządów oraz ze strony innych instytucji/organizacji/firm (wewnętrzne), jak również niewystarczające kompetencje zespołu w zakresie rozliczania i sprawozdawania projektów, niewystarczająco dobra organizacja pracy i relacje w zespole realizującym projekt. Czynniki mające największy wpływ pozytywny wiążą się z grupą uczestników projektu. Udany projekt to taki, który z jednej strony odpowiada na potrzeby uczestników, a z drugiej – uczestnicy są zaangażowani w jego realizację. Te dwie kwestie są ze sobą szczególnie powiązane, dlatego należy położyć silny nacisk na angażowanie uczestników już na etapie planowania projektu i przyjmowanie do realizacji tych projektów, które są zgodne z potrzebami uczestników.

Aby wzmacniać oddziaływanie czynników pozytywnych i ograniczać oddziaływanie czynników negatywnych, rekomendujemy: realizację przez NIW szkoleń dla podmiotów uprawnionych do wnioskowania w zakresie ww. czynników (jako część Akademii NIW), stworzenie katalogu dobrych praktyk z opisami projektów, w których ww. czynniki pozytywne odegrały kluczową rolę lub czynniki negatywne zostały zniwelowane, wzmocnienie znaczenia diagnozy potrzeb w ocenie ofert lub wyodrębnienie jej jako osobnego kryterium z jednoczesnym wsparciem dla oferentów w tym zakresie (szkolenia, webinaria, materiały).

6. Pomimo, że limit środków na rozwój instytucjonalny Beneficjentów wynosi 20% środków dotacji, to tylko 37% organizacji przeznaczyło więcej niż 10% środków na rozwój instytucjonalny, a 28% w ogóle nie

przeznaczyło środków na ten cel.

Należy rozważyć możliwość przeznaczenia środków na rozwój instytucjonalny w wysokości np. 15% bez analizowania tego punktu przy ocenie merytorycznej lub też uzależnić taką możliwość od obecnej sytuacji organizacji. Jednocześnie przyznanie tych środków zależne byłoby od istnienia, spełniającej jasno sprecyzowane standardy, strategii rozwoju organizacji.

Tabela rekomendacji

NR	WNIOSEK	REKOMENDACJA	ADRESAT	SPOSÓB WDROŻENIA	TERMIN	PRIORYTET	SPODZIEWANY EFEKT
1	Zróżnicowanie regionalne nie zmienia się w stosunku do poprzedniej edycji programu FIO. Nadal występują tzw. "białe plamy" na mapie FIO	Podjęcie działań mających na celu wzmocnienie regionów, w których realizowanych jest najmniej projektów	NIW	Zastosowanie systemu tzw. "kopert regionalnych", w ramach których poszczególnym województwom przyznana zostanie minimalna alokacja środków. Do warunków, do których należą obecnie potencjał społeczno-demograficzny i nasycenie regionu działalnością organizacji obywatelskiej, należałoby dodać aktywność organizacji w pozyskiwaniu środków z Programu NOWEFIO (im mniejsza aktywność, tym wyższe środki).	I kw. 2024		Zmniejszenie zróżnicowania regionalnego w liczbie realizowanych projektów
2	60% realizatorów projektów to organizacje, które powstały przed 2015 r., podczas gdy w Programie wielokrotnie wskazuje się potrzebę skierowania dofinansowania dla organizacji młodych i nieposiadających dużego doświadczenia	Wsparcie organizacji młodych i nieposiadających doświadczenia w zakresie Priorytetu 2.	NIW	Wzmocnienie w ramach Priorytetu 2. szans otrzymania dofinansowania przez organizacje młode (założone w ciągu ostatnich 3 lat) poprzez odpowiednie zmiany w kryteriach strategicznych. Nie dotyczy to Priorytetu 3., w którym dążymy do wypracowania przez organizacje zmian systemowych, a te wymagają od niech większego doświadczenia	I kw. 2024	kluczowa	Zwiększenie udziału organizacji młodych w programie
3	Zagrożone są wartości wskaźników: „Liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadań”, „Liczba partnerstw zawartych na rzecz zadania realizowanego w ramach Programu”, a zwłaszcza „Liczba zrealizowanych zadań mających na celu efektywne wykorzystanie narzędzi partycypacji publicznej” oraz „Liczba inicjatyw w zakresie	Modyfikacja niektórych wskaźników	NIW	Obniżenie wartości wskaźnika liczby partnerstw (projekty realizowane są w dużych partnerstwach, a wskaźnik „liczba partnerstw” promuje nie tyle samą współpracę w partnerstwie co dużo małych partnerstw); zaangażować w sposób systemowy samorządy we współpracę w zakresie partycypacji publicznej; rozważyć rezygnację ze wskaźnika „Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej”	III kw. 2023	kluczowa	Osiągnięcie wartości docelowych wskaźników bez zagrożenia

	partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach) utworzonych w ramach bądź na skutek zadania”						
4	Największe problemy w ramach realizacji NOWEFIO dotyczą kwestii partycypacji publicznej (Priorytet 3.). Większość organizacji pozarządowych, które realizowały projekty w ramach Programu NOWEFIO, nie angażowało się od czasu ich zakończenia w procesy decyzyjne na poziomie samorządu ani na poziomie centralnym. Obecna formuła obarcza NGO i inne podmioty społeczeństwa obywatelskiego odpowiedzialnością za proces partycypacji, a są one tylko jednym z aktorów – drugim, silniejszym, są instytucje publiczne.	Realizacja badań i podjęcie głębszej refleksji systemowej na temat wspierania partycypacji publicznej.	NIW	Rekomendujemy zatem stworzenie nowej formuły wspierania partycypacji publicznej opartej na rzetelnej diagnozie. Pierwszym etapem tych działań byłoby przeprowadzenie (w formie systemowego działania NIW) szeroko zakrojonej diagnozy stanu partycypacji publicznej w dzisiejszej Polsce, obejmującej kompleksową analizę działań podejmowanych przez instytucje samorządowe i rządowe, badanie samorządów, organizacji pozarządowych i mieszkańców (ilościowe i jakościowe). Celem takiego badania byłoby wskazanie luk, problemów i barier w systemie partycypacji, czynników sukcesu i porażki, a także sformułowanie rekomendacji do dalszego wsparcia partycypacji publicznej. Wsparcie to powinno być kierowane zarówno do podmiotów społeczeństwa obywatelskiego, jak i do instytucji publicznych, lokalnych i centralnych.	2024		Wzmocnienie partycypacji publicznej
5	Do najczęściej wskazywanych czynników pozytywnych wpływających na projekty należą: zgodność projektu z potrzebami uczestników, komunikacja z uczestnikami projektu, kompetencje zespołu w zakresie realizacji działań, komunikacja w zespole (wewnętrzne) oraz: zaangażowanie uczestników projektu, współpraca z Narodowym	Wsparcie szkoleniowe i doradcze dla NGO	NIW	Realizacja przez NIW szkoleń dla podmiotów uprawnionych do wnioskowania w zakresie ww. czynników (jako część Akademii NIW), stworzenie katalogu dobrych praktyk z opisami projektów, w których ww. czynniki pozytywne odegrały kluczową rolę lub czynniki negatywne zostały zniwelowane, wzmocnienie znaczenia diagnozy potrzeb w ocenie ofert lub wyodrębnienie jej jako osobnego kryterium z jednoczesnym	IV kw. 2023		Poprawa jakości i efektywności realizowanych projektów

	Instytutem Wolności i stosunek społeczności lokalnej do projektu (zewnętrzne). Z kolei do wskazywanych czynników negatywnych należały najczęściej pandemia COVID-19, niewystarczające zaangażowanie samorządów oraz ze strony innych instytucji/organizacji/ firm (zewnętrzne) oraz niewystarczające kompetencje zespołu w zakresie rozliczania i sprawozdawania projektów, niewystarczająco dobra organizacja pracy i relacje w zespole realizującym projekt (wewnętrzne).			wspieraniem dla oferentów w tym zakresie (szkolenia, webinaria, materiały).			
6	Mimo limitu 20% środków tylko 37% organizacji przeznaczyło więcej niż 10% środków na rozwój instytucjonalny, a 28% w ogóle nie przeznaczyło środków na ten cel	Zmiana sposobu przyznawania środków na rozwój instytucjonalny	NIW	Przyznanie możliwość przeznaczenia środków na rozwój instytucjonalny w wysokości np. 15% bez analizowania tego punktu przy ocenie merytorycznej lub też uzależnienie takiej możliwości od obecnej sytuacji organizacji. J	2024		Wzmocnienie instytucjonalne NGO
7	Program (zwłaszcza Priorytet 3.) kumuluje treść jaką nadają mu wnioskodawcy. Oznacza to, że składane projekty tylko częściowo wpisują się w założenia, wyrażone we wskaźnikach sformułowanych na poziomie programu, a cele poszczególnych priorytetów są traktowane swobodnie przez wnioskodawców. Impuls pochodzi zatem od podmiotów społeczeństwa obywatelskiego i ich pomysłów. W wyniku tego otrzymujemy szereg zróżnicowanych projektów, może to jednak doprowadzić do braku realizacji założeń programu.	Proaktywna polityka zarządzania Programem w obszarze edukowania beneficjentów/wnioskodawców i kryteriów dostępu.	NIW	W ramach Akademii NIW aktywne promowanie projektów związanych z celami programu (przykłady dobrych praktyk). Wzmocnienie poprzez kryteria projektów, które wpisują się w cele Programu/polityki publiczne i będą przekładały się na osiągnięcie wskaźników programowych.	2024	Kluczowa	Zwiększenie prawdopodobieństwa zrealizowania założeń Programu NOWEFIO 2021-2030.

Kolejne lata wymagają kalibrowania działań tak, by realizowano zadania przyczyniające się do osiągnięcia wskaźników. Dotychczasowy sposób naboru nie przekłada się na realizację założonych wskaźników a w konsekwencji celów NOWEFIO. Kontrskuteczna jest strategia, by przenosić środki z 3 na 2 priorytet, bo nie zachęca to organizacji do podejmowania wyzwania i realizacji trudniejszych projektów.						
---	--	--	--	--	--	--

ZAŁĄCZNIKI

Metodologia

Poniżej szczegółowo opisane zostały zastosowane metody badawcze.

WARSZTAT STARTOWY

Do metod jakościowych zaliczamy warsztat startowy, który organizujemy na początku badania. Spotkanie takie nie jest wymagane przez Zamawiającego, a jeśli jest, to służy głównie omówieniu kwestii organizacyjnych. Jednak z naszego doświadczenia wynika, że takie spotkanie również jest źródłem informacji o przedmiocie badania. Zatem zaliczamy go do metod badawczych.

Warsztat startowy to spotkanie z przedstawicielami instytucji zamawiającej badanie oraz celowo wybranymi uczestnikami. Warsztat służy ustaleniu szczegółów związanych z badaniem, rozpoznaniu kontekstu i przedmiotu badania oraz nawiązaniu współpracy i komunikacji między Zamawiającym i wykonawcami. Była to okazja, by zebrać wstępne informacje o sytuacji organizacji obywatelskich z perspektywy NIW-CRSO i w sposób warsztatowy ustalono znaczenie takich pojęć, jak stabilność funkcjonowania organizacji oraz obszary wpływu programu.

WYWIADY indywidualne

Indywidualny wywiad pogłębiony jest najczęściej stosowaną jakościową techniką zbierania danych. Badacz przeprowadza go na podstawie scenariusza, jednak istotne jest także, by prowadząc wywiad zachować formułę swobodnej rozmowy. Wywiad sprawia, że niektóre wątki można rozwinąć (jeśli wydają się ciekawe i wartościowe w kontekście badania), niektóre zaś pominąć (jeśli wymaga tego sytuacja wywiadu lub kwestia jest wyjątkowo drażliwa dla respondenta).

Ankieta mixed-mode design (CAWI/CATI) z organizacjami wspartymi w Programie NOWEFIO

W Opisie Przedmiotu Zamówienia, Zamawiający wskazał na konieczność przeprowadzenia badania ankietowego na **pełnej próbie beneficjentów, którzy zrealizowali zadania dofinansowane i zakończone w roku 2021 w ramach priorytetów 2 i 3 NOWEFIO**. Łączna populacja obejmuje **235** organizacji z całej Polski.

Przeprowadzenie badania na pełnej próbie jest bardzo wymagające ze względu na wiele możliwych czynników utrudniających lub uniemożliwiających wypełnienie ankiety (np. likwidacja organizacji, zmiany kadrowe, tj. odejście osób zajmujących się realizacją projektu, trudności w kontakcie wynikające np. z długoterminowych urlopów, chorób itp.). Ponadto z regulaminu edycji 2021 NOWEFIO nie wynika jednoznacznie, czy beneficjenci mają wg umowy obowiązek uczestnictwa w badaniu ewaluacyjnym. §9 ust.10 wzoru umowy wskazuje, iż „Zleceniobiorca wraz ze sprawozdaniem końcowym z wykonania zadania publicznego, wypełnia ankietę podsumowującą realizację projektu”, jednak w innym miejscu wskazano, że jest to ankieta prowadzona w Systemie Obsługi Dotacji. Mając na względzie wszystkie powyższe ryzyka, Wykonawca **dołożył wszelkich starań, aby osiągnąć pełną próbę (235 ankiet)**, do czego przyczyniła się procedura badawcza, przedstawiona poniżej.

Zastosowana zostanie technika mixed-mode design. Było to połączenie techniki CAWI oraz techniki CATI. Technika CAWI służy gromadzeniu danych ilościowych za pomocą łącza internetowego. Respondent – postępując zgodnie ze wskazówkami ankiety – wypełnia ją samodzielnie. Po wypełnieniu ankiety i zatwierdzeniu wszystkich odpowiedzi dane przesyłane są elektronicznie na serwer, skąd później importowane są w postaci bazy danych.

Technikę CATI również charakteryzuje podejście ilościowe do zbierania danych, jednak zmienia się sposób, w jaki dane są pozyskiwane. Specyfiką techniki CATI jest kontakt z badanym, przy czym ankieter przeprowadza ankietę pozostając z respondentem w kontakcie telefonicznym.

Źródło: Opracowanie własne.

Procedura badawcza (na etapie pilotażu, etapie 1 oraz etapie 2):

1. **Pozyskanie bazy kontaktowej Beneficjentów od NIW-CRSO.** Na pierwszym etapie Wykonawca pozyskał od NIW-CRSO bazę organizacji – z numerami telefonów i adresami e-mailowymi osób, które były odpowiedzialne za realizację projektów i sprawozdawczość.
2. **Badanie CAWI (pierwszy etap mixed-mode):**
3. **Przygotowanie i wysłanie listu intencyjnego do respondentów z informacją o badaniu przez NIW-CRSO**
 - 3.1. **Wysłanie maili z linkiem i prośbą o wypełnienie ankiety.** Jeżeli to będzie możliwe, maile zapowiadające ankietę zostaną wysłane przez NIW-CRSO (treść maila zostanie przygotowana przez przedstawicieli Wykonawcy i następnie zatwierdzona przez NIW-CRSO).
 - 3.2. **Przygotowanie i zamieszczenie na FB NIW-CRSO zachęt do udziału w badaniu wraz z informacją o nagrodach/upominkach za udział w badaniu.** Liczba upominków zostanie wskazana przez NIW-CRSO.
 - 3.3. **Checkpoint 1.** Po upływie połowy terminu wypełnienia ankiety, nastąpiło sprawdzenie stanu ankiet oraz przesłane zostanie przypomnienie e-mailowe/telefoniczne do organizacji, które nie wypełniły ankiety.
 - 3.4. **Checkpoint 2.** Po upływie całego terminu wypełnienia ankiety, nastąpiło sprawdzenie stanu ankiet. Do respondentów, którzy nie wypełnili ankiety, przesłany został mail powiadający o planach kontaktu telefonicznego w najbliższym czasie.
4. **Badanie CATI (drugi etap mixed-mode):**
 - 4.1. **Próba kontaktu telefonicznego z organizacjami, które nie wypełniły ankiet.**
 - 4.2. **Checkpoint 1.** Po wykonaniu działań z punktu 3.1 pozostaną beneficjenci, z którymi nie udało się skontaktować, Wykonawca zwrócił się z prośbą do NIW-CRSO o kolejne ponaglenie.
 - 4.3. **Kolejny etap prób połączeń telefonicznych – jak w punkcie 3.1.**
 - 4.4. **Checkpoint 2.** Jeżeli po kolejnych 3 próbach kontakt z pozostałymi organizacjami okazał się niemożliwy lub nastąpiła jednoznaczna odmowa wypełnienia ankiety, **próba badawcza została zmniejszona o te przypadki.**

Poniżej analiza otrzymanych danych od NIW (o wskaźnikach) i pytań kluczowych. Tabela pokazuje z jakich źródeł pozyskiwane zostały dane.

Pytania/metody	MIX MODE - NR PYTANIA
1.1 Jakie wartości wskaźników: a) „Liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadań”; b) „Liczba partnerstw zawartych na rzecz zadania realizowanego w ramach Programu”; c) „Liczba podmiotów/partnerów zaangażowanych przy realizacji zadania (poza wnioskodawcą)”;	wszystkie wskaźniki są w ankiecie monitorującej

zostały osiągnięte w zakończonych projektach dofinansowanych w ramach priorytetu 2 NOWEFIO?	
1.2 Jakie wartości wskaźników: a) Liczba zrealizowanych zadań mających na celu efektywne wykorzystanie narzędzi partycypacji publicznej; b) Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach) utworzonych w ramach bądź na skutek zadania; c) Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. konsultacji społecznych i inicjatyw lokalnych) zrealizowanych w ramach zadania; d) Odsetek podmiotów angażujących się w procesy decyzyjne (dotyczące ustaw, przepisów wykonawczych, prawa miejscowego, programów itd.) rok po zakończeniu realizacji zadania; e) Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach), które działają trzy lata po zakończeniu realizacji zadania; zostały osiągnięte w zakończonych projektach dofinansowanych w ramach priorytetu 3 NOWEFIO?	a) ankieta monitorująca b) A1 c) A4 d) A6 e) A3
1.3 Jaki jest odsetek organizacji, które w ramach realizacji zadania nawiązały współpracę z wolontariuszami?	ankieta monitorująca
1.4 Jaki jest odsetek organizacji, które zadeklarowały, że po zakończeniu realizacji zadania wzrosła liczba członków i/lub wolontariuszy pracujących na ich rzecz?	A7
2.1 Jakie czynniki wewnętrzne (związane z organizacjami, które otrzymały dofinansowanie) miały wpływ na poziom osiągnięcia wskaźników? W jaki sposób te czynniki wpływają na możliwość osiągnięcia wskaźników? Jaka jest siła wpływu?	A9
2.2 Jakie czynniki zewnętrzne (związane z warunkami, w których realizowane były zadania) miały wpływ na poziom osiągnięcia wskaźników? W jaki sposób te czynniki wpływają na możliwość osiągnięcia wskaźników? Jaka jest siła wpływu?	A9
- Czy w wyniku realizacji projektu poprawił się wizerunek organizacji w otoczeniu, zwiększyło się zaufanie społeczne? W jaki sposób to się wyraża?	A10
- Jakie NGO stosują narzędzia, które zwiększają udział obywateli w życiu publicznym? W jakim stopniu ich stosowanie poprawia wizerunek NGO i sektora obywatelskiego?	A11, A12

Analiza wskaźnikowa Programu NOWEFIO

Wskaźniki są ważnym narzędziem w zarządzaniu strategicznym interwencją publiczną. Zadaniem ewaluacji NOWEFIO jest między innymi ocena stopnia wykonania przyjętych dla Programu wskaźników.

W ramach niniejszego badania zaplanowano pozyskanie wartości następujących wskaźników:

- 3) Liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadań;
- 4) Liczba partnerstw zawartych na rzecz zadania realizowanego w ramach Programu;
- 5) Liczba podmiotów/partnerów zaangażowanych przy realizacji zadania (poza wnioskodawcą);
- 6) Liczba zrealizowanych zadań mających na celu efektywne wykorzystanie narzędzi partycypacji publicznej;
- 7) Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach) utworzonych w ramach bądź na skutek zadania;
- 8) Odsetek podmiotów angażujących się w procesy decyzyjne (dotyczące ustaw, przepisów wykonawczych, prawa miejscowego, programów itd.) rok po zakończeniu realizacji zadania;
- 9) Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach), które działają trzy lata po zakończeniu realizacji zadania;
- 10) Odsetek organizacji, które w ramach realizacji zadania nawiązały współpracę z wolontariuszami;
- 11) Odsetek organizacji, które zadeklarowały, że po zakończeniu realizacji zadania wzrosła liczba członków

i/lub wolontariuszy pracujących na ich rzecz.

Zgodnie z zapisami Programu NOWEFIO¹⁰, źródłem danych dla ww. wskaźników były ankiety ewaluacyjne. Regulamin edycji 2021 programu wskazuje, że „W Systemie Obsługi Dotacji Oferenci zobowiązani są do przedstawienia aktualnych danych dotyczących osiągnięcia wskaźników Programu NOWEFIO w formie ankiety”¹¹, zaś §9 ust.10 wzoru umowy wskazuje, iż „Zleceniobiorca wraz ze sprawozdaniem końcowym z wykonania zadania publicznego, wypełnia ankietę podsumowującą realizację projektu”. Źródłem danych dla ewaluacji była przekazana przez Zamawiającego baza z danymi z ankiet podsumowujących. Wykonawca otrzymał od Zamawiającego bazę na etapie tworzenia raportu metodologicznego (dane z 16.01.2023). Dane dotyczące pięciu wskaźników pozyskanych zostanie z ww. bazy, zaś w czterech przypadkach konieczne będzie zastosowanie pytania w ankiecie mixed-mode.

Wskazujemy poniżej wstępne brzmienie pytań kwestionariuszowych, jakie zamierzamy zawrzeć w ankiecie mix-mode dla beneficjentów NOWEFIO, by pozyskać dane dotyczące wskaźników nr 5, 6, 7 i 9. Źródła danych przedstawia poniższa tabela.

Wskaźnik	Propozycja wstępnego pytania kwestionariuszowego	Sposób obliczenia wskaźnika/ uwagi	Źródło
1. Liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadań	nie dotyczy	suma kolumny	raport z ankiety monitorującej kolumna „Liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadania”
2. Liczba partnerstw zawartych na rzecz zadania realizowanego w ramach Programu	nie dotyczy	suma kolumny	raport z ankiety monitorującej, kolumna „Liczba partnerstw zawartych na rzecz realizacji zadania.”
3. Liczba podmiotów/partnerów zaangażowanych przy realizacji zadania (poza wnioskodawcą)	nie dotyczy	suma kolumny	raport z ankiety monitorującej, kolumna „Liczba podmiotów/partnerów zaangażowanych przy realizacji projektu (poza Oferentami)”
4. Liczba zrealizowanych zadań mających na celu efektywne wykorzystanie narzędzi partycypacji publicznej	nie dotyczy	suma kolumny	raport z ankiety monitorującej, kolumna: „Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. konsultacji społecznych i inicjatyw lokalnych) zrealizowanych w ramach zadania (tylko w przypadku realizacji projektu w ramach priorytetu 3, w pozostałych priorytetach należy wpisać „0”)”
5. Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach) utworzonych w ramach bądź na skutek zadania	3) Ile inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej utworzono w ramach lub na skutek projektu o nazwie „...”? d) Ciała dialogu	suma wszystkich odpowiedzi w punkcie 1)	raport z ankiety monitorującej, kolumna: „Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. konsultacji społecznych i inicjatyw lokalnych) zrealizowanych w ramach zadania (tylko w przypadku realizacji projektu w ramach priorytetu 3,

¹⁰ Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030, Załącznik do uchwały nr 194/2020 Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 2020 r., str. 49-51.

¹¹ Regulamin edycji 2021 NOWEFIO, str. 49.

Wskaźnik	Propozycja wstępnego pytania kwestionariuszowego	Sposób obliczenia wskaźnika/ uwagi	Źródło
6. Liczba inicjatyw w zakresie partycypacji publicznej (w tym np. ciał dialogu obywatelskiego i jednostek pomocniczych w samorządach), które działają trzy lata po zakończeniu realizacji zadania	obywatelskiego (liczba)		w pozostałych priorytetach należy wpisać „0”
	e) Jednostki pomocnicze w samorządach (liczba) f) Inne (liczba) 4) Ile z tych inicjatyw działa do dziś? a) Ciała dialogu obywatelskiego (liczba) b) Jednostki pomocnicze w samorządach (liczba) c) Inne (liczba)	suma wszystkich odpowiedzi na pytanie 2) UWAGA: w związku z tym, że badanie obejmuje zadania dofinansowane i zakończone w 2021, nie ma możliwości wyliczenia wartości wskaźnika wg stanu na trzy lata po zakończeniu realizacji zadania. Wskazana zostanie wartość wg stanu na dzień badania.	ankieta mixed-mode ankieta mixed-mode, wskazane pytania 1 i 2
7. Odsetek podmiotów angażujących się w procesy decyzyjne (dotyczące ustaw, przepisów wykonawczych, prawa miejscowego, programów itd.) rok po zakończeniu realizacji zadania	3) Kiedy zakończył się projekt pod nazwą „...”? (miesiąc/rok) 4) Czy po zakończeniu projektu Państwa organizacja angażuje się w procesy decyzyjne (dotyczące ustaw, uchwał przepisów wykonawczych, prawa miejscowego, programów itd.) na poziomie samorządu lub na poziomie centralnym? c) Tak d) Nie	suma odpowiedzi „tak” na pytanie 2 / łączna liczba ankiet	ankieta mixed-mode
8. Odsetek organizacji, które w ramach realizacji zadania nawiązały współpracę z wolontariuszami	nie dotyczy	liczba odpowiedzi różnych od 0	raport z ankiety monitorującej, kolumna „Liczba wolontariuszy zaangażowanych przy realizacji zadania”
9. Odsetek organizacji, które zadeklarowały, że po zakończeniu realizacji zadania wzrosła liczba członków i/lub wolontariuszy pracujących na ich rzecz.	Czy po zakończeniu projektu o nazwie „...” wzrosła liczba członków/wolontariuszy pracujących na rzecz Państwa organizacji? c) Tak d) Nie	suma odpowiedzi „tak” / łączna liczba ankiet	ankieta mixed-mode

Affinity Group/grupa spowinowacona

To metoda badawcza, która stanowi odmianę wywiadu grupowego. Jest prowadzona przez moderatora i zakłada udział 4-6 osób, które jako grupa stanowią wspólnotę interesów. Taka grupa powstaje wokół wspólnego interesu lub wspólnego celu, a poszczególne osoby należą do niej formalnie lub nieformalnie. Kryteria te spełniają projektodawcy w ramach priorytetów Programu NOWEFIO. Dlatego proponujemy ten rodzaj techniki badawczej.

Wykonane zostały 2 wywiady metodą affinity group z uwzględnieniem podziału na priorytety.

Trudności w badaniu

Badanie w dużej mierze oparte było na danych ilościowych pozyskiwanych z ankiety CAWI/CATI. Zgodnie z OPZ badanie było prowadzone na pełnej próbie projektodawców (235 projektodawców) NOWEFIO realizujących projekt w 2021 roku.

Głównymi trudnościami były nieaktualne adresy mailowe oraz telefony w bazie otrzymanej od NIW. Było to znaczące utrudnienie biorąc pod uwagę fakt, że ankieta wysyłana była na adresy mailowe. Wśród organizacji nie ma standardu odpowiadanie ma maile czy potwierdzanie odbioru/odczytania wiadomości. Wykonawca dokładał starań, by samodzielnie pozyskiwać aktualne adresy mailowe czy telefony, jednak nie każda z organizacji posiada stronę internetową czy Facebook. Organizacje często również nie odbierają telefonu podanego w bazie czy na stronie www.

Wykonawca zmagał się również z trudnością jeśli chodzi o stopę zwrotu ankiet. Mimo zachęty w postaci nagród (dużą pomoc ze strony NIW) za wypełnienie ankiety, na poziomie ok. 180 wypełnień zauważalna była spadająca responsywność wśród badanych.